

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

23^e JAARGANG

WOENSDAG 30 MAART 1938

No. 1161

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).*

Th. van Luytelaer (waarnemend Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoohweg 122, Rotterdam-West.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

Biz.

HET VOOR-ONTWERP WERKLOOSHEIDSWET VAN MINISTER ROMME door <i>Jhr. Mr. P. A. van Holthe tot Echten</i> ..	232
Stelsels van verplichte verzekering inzake werkloosheid door <i>I. G. Keesing</i>	233
Het Wetsvoorstel tot herziening van de omzetbelasting 1933 door <i>Mr. Dr. E. Tekenbroek</i>	236
De ijzer- en staalindustrie in 1937 door <i>J. W. F. Sligting</i>	240
Statistieken:	
Groothandelsprijzen	244—245
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	246

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

De omvang van de affaire op de wisselmarkt was in de verslagweek aanmerkelijk geringer dan in de voorgaande periode, toen de internationale onzekerheid nogal kapitaalverschuiving tengevolge had. De vlucht naar overzee is nog wel niet geheel ten einde, maar de stemming is toch aanmerkelijk kalmer. In hoeverre het Egalisatiefonds in de vorige periode van deining heeft moeten intervenieren om aan de vraag naar deviezen te voldoen, is natuurlijk niet met zekerheid te zeggen. De cijfers van De Nederlandsche Bank zijn vrijwel ongewijzigd, maar dat zegt niets omtrent de operaties van het Egalisatiefonds. Men heeft vrij algemeen den indruk, dat van omvangrijken steun geen sprake is geweest en dat onze betalingsbalans uit anderen hoofde de middelen voor den kapitaalstroom heeft kunnen fourneeren. Tegenover die afvloeiing, stond immers ook nog een naar ons land gerichte stroom van kort geld door banken hier uitgezet, nu met de daling van den Guldenkoers het termijnagio voor onze valuta weer verder is opgelopen, zoodat voor bankdisponibiliteiten, die elders in het geheel geen rente kunnen maken, hier een aantrekkelijke belegging is te vinden.

Dat de spanning op de wisselmarkt nog geenszins geheel geweken is, blijkt wel uit het feit, dat de Dollarkoers na een aanvankelijke inzinking weer op hetzelfde niveau van circa 1.81 is gekomen. Het Pond is iets teruggelopen, de koers ligt nu bijna weer op het peil, dat destijds het interventiepunt van het Egalisatiefonds was. De Fransche Franc heeft deze week weer terrein moeten prijsgeven. De situatie in Frankrijk blijft nog steeds weinig bemoedigend, de Regeering krijgt een nieuwe inflatievolmacht, en heeft weer eenige adempauze, voordat per sé met een financieel reconstructieplan voor de Kamer moet worden verschenen; nieuwe bezettingsstakingen doen voorzien, dat van een rustige ontwikkeling van den economischen en financieelen toestand nog geen sprake kan zijn, tenzij er zeer radicale wijzigingen in mentaliteit en Regeering komen.

De geldmarkt heeft practisch geen invloed ondergaan van de jongste gebeurtenissen. Voor de korte termijnen is dat volkomen begrijpelijk, want kwantitatief is het aanbod dermate overvloedig, dat zelfs bij een zeer belangrijke reductie van de beschikbare middelen nog dezelfde nominale rente zou kunnen blijven heerschen. In perioden van onzekerheid ten aanzien van de verdere toekomst merkt men echter vaak, dat voor de langere termijnen de rentekoersen aantrekken, omdat daarbij immers de verwachtingen omtrent het verdere verloop een grootere rol spelen dan de oogenblikkelijke marktpositie. Ook voor het langere papier blijven echter de noteringen, hoewel steeds min of meer nominaal, op hetzelfde peil. Wat het korte papier betreft, kan gereleveerd worden, dat bij de jongste emissie voor het Egalisatiefonds de 4- en 5-maands biljetten op $\frac{1}{8}$, de 6- en 7-maands op $\frac{3}{16}$ en de acht-maands op $\frac{1}{4}$ pCt. gingen, voorwaar geen tarieven, die van nervositeit blijken geven!

De kapitaalmarkt toonde in het begin der week een aarzelend herstel, maar later kreeg de onzekerheid weer de overhand en liepen de meeste noteringen terug tot ongeveer het punt van uitgang. Aangezien de koersen voor langlopende obligatiën natuurlijk veel meer op lang-runverwachtingen ingeschoten zijn dan op de geldmarkt, is dit verschil in stemming op beide markten volkomen verklaarbaar. Dat onder deze omstandigheden de emissiemarkt verlaten ligt, is ook niet anders dan logisch.

HET VOOR-ONTWERP WERKLOOSHEIDS- WET VAN MINISTER ROMME.

Indien men de werkgevers tot bijdragen in de kosten eener verplichte werkloosheidsverzekering wil verplichten, behoort daarvoor een rechtsgrond te bestaan. Onder zekere voorwaarden is die m.i. aanwezig.

Willen de ondernemers op juiste wijze het productieproces voeren, dan hebben ook zij belang bij een voldoende reserve aan geschikte arbeidskrachten, te meer naar mate de bedrijvigheid in hun bedrijf onregelmatiger is. Dit is dan ook, naast redenen van menschlievenden en anderen aard, oorzaak geweest, dat werkgevers personeel in dienst hielden in tijden dat het bedrijf niet loonend was, dat ondernemers ontslagen arbeiders op wachtgeld zetten, dat het bedrijf ook wel op andere wijze een arbeidsreserve in stand hield.

Uit deze keuze van rechtsgrond voor het laten mede-betalen van den werkgever in de kosten eener verplichte werkloosheidsverzekering vloeit noodwendig voort, dat deze voorziening zich beperke tot een verzekering tegen geldelijke gevolgen van normale onvrijwillige werkloosheid. Doen buitengewone oorzaken, die buiten den wil van den ondernemer, buiten den aard van het bedrijf liggen, zich gelden, dan zal daarvan voor vele werkgevers staking van het bedrijf het gevolg kunnen zijn; van een overmatig vergroot leger van werklozen zal niet gezegd kunnen worden, dat deze normaal behooren tot de arbeidsreserve, waaraan de zoo gedunde bedrijfstak behoefte heeft en voor voorziening in hun levensonderhoud ten koste van de overgebleven bedrijfsgeenooten — werkgevers en werknemers — schijnt naar mijn oordeel geen rechtsgrond te bestaan. Die kosten dienen ten laste van de gemeenschap te komen.

Het onlangs ter fine van advies aan den Hoogen Raad van Arbeid aangeboden voorontwerp van wet houdende wettelijke regelen inzake de verzekering tegen geldelijke gevolgen van werkloosheid¹⁾ gaat dan ook van het weergegeven uitgangspunt uit. Het grote voordeel van het voorstel is de verplichte verzekering, die alle arbeiders in den zin der wet van de voordeelen der regeling doet genieten.

Deze opzet van de zaak brengt verschillende consequenties mede.

Op de moeilijkheden, die er aan zijn verbonden, om voor elk bedrijf vast te stellen welke de jaarlijksche gemiddelde duur der werkloosheid van alle in het bedrijf werkzame arbeiders is, zal ik niet ingaan.

Evenmin op de vraag, of die gemiddelde duur, gelet op het feit, dat er in het bedrijf gemeenlijk een kern van vast personeel is, dat een geringe kans op werkloos worden heeft, een geschikte maatstaf is bij het bepalen van een zoodanigen maximum-duur der uitkeering, dat het gedekte risico inderdaad slechts dat van normale werkloosheid is.

Al zou men, bij toepassing van een andere methode die de moeilijkheden, waarop hiervoren werd geduid, beter zou ontgaan, oogenshijnlijk een bevredigende oplossing verkrijgen, er blijft steeds over dat, wanneer *buitengewone* factoren inwerken, daarvan niet alleen het gevolg zal zijn een langere werkloosheid van hen, die tot de arbeidsreserve zijn te rekenen, maar ook een werkloosheid van veel meer personen dan de bovengenoemden; dat alsdan derhalve de stelling, dat men door het vaststellen van een maximum-duur der uitkeering alleen steeds op het terrein der normale werkloosheid zal blijven, niet opgaat.

Voor een Overheidsbijdrage wordt, zoo zegt de Memorie van Toelichting, in het gedachte systeem geen plaats geacht.

In verband met het vorenstaande lijkt mij dat niet

¹⁾ Vgl. ook: Enkele opmerkingen naar aanleiding van het voorontwerp van de wettelijke verzekering tegen de geldelijke gevolgen van de werkloosheid door W. J. van de Woestijne in E.-S.B. van 26 Januari 1938 (Red.).

een consequent uitvloeisel van de hoofdgedachte van het voorontwerp; integendeel, juist omdat een crisis de verzekering tegen normale werkloosheid niet ongemoeid laat, is noodwendig gevolg van het gekozen uitgangspunt, dat de Overheid de werkloozenkassen wel terzijde behoort te staan. Dit behoeft dan niet te geschieden in den vorm van een onvoorwaardelijke subsidie, maar logisch lijkt mij, dat de Overheid werkgevers en arbeiders garandeert, dat de verzekering hun niet meer zal kosten dan zij hun aan offers zou hebben gevraagd, ware de crisis niet ingetreden. Gesteld dus, dat de premie in een bedrijfstak voor het te verzekeren risico van normale werkloosheid 2 pCt. van het loon zou bedragen, dan zal de Staat hebben te dragen wat een goed beheerde verzekering voor dat bedrijf bij heffing van dusdanige premie tekort mocht komen.

* * *

Een ander logisch gevolg van den gekozen rechtsgrond is, naar het mij wil voorkomen, dat de kosten der verzekering bedrijfsgewijze moeten worden gedragen; de wetgever, stellende dat het billijk is, dat werkgevers en werknemers in een bedrijf opkomen voor de gevolgen van normale werkloosheid in den bedrijfstak, sluit daarmee m.i. uit, dat er een rechtvaardigingsgrond voor zou bestaan, het eene bedrijf de arbeidersreserve van andere bedrijven mede te doen onderhouden. Dat brengt ook mede, dat daar, naast een bedrijfsvereniging, nog een ander instituut, de Rijkswerkloozenkas, drager der verzekering kan zijn, de tarifiering van de verschillende bij dien risico drager ondergebrachte risico's in orde dient te zijn. Aangezien het bedrijfsorgaan, met zijn zeer waarschijnlijk grooter draagvlak, de premie, na voldoende tijd van ervaring, wel met beter kans op dragelijke uitkomsten zal bepalen, verdient het toejuiching, dat de wet bepaalt dat, wanneer in de uitvoering van de verzekering door een bedrijfsvereniging wordt voorzien, de premie voor de werkgevers, die zijn aangesloten bij de Rijkswerkloozenkas, doch behooren tot hetzelfde bedrijf als waarover de bedrijfsvereniging haar werking uitstrekt, niet lager mag zijn dan is vastgesteld voor de bedrijfsvereniging.

Zal nu het bedrijfsgewijze dragen van het risico er niet toe leiden, dat in bepaalde bedrijfstakken de kosten voor de werkgevers en werknemers overmatig hoog zullen blijken te zijn? Voor zulk een bedrijfstak zou dat geen overwegend bezwaar behoeven te zijn, indien hij zijn productiekosten zonder nadeel op den consument kan afwentelen.

Wie de kosten der sociale verzekering draagt, is een moeilijk vraagstuk. Het wil mij voorkomen, dat in de gevallen waarin een voortbrengsel een monopolieproduct is of waarin het product onontbeerlijk en het bedrijf een beschut bedrijf is, afwenteling op den consument mogelijk zou kunnen zijn. In het algemeen worden de prijzen van goederen niet door de productiekosten bepaald. Integendeel de waarde der dingen regelt de kosten der voortbrenging; dat neemt niet weg dat, onder den druk der concurrentie, de prijzen de neiging hebben om de daling van de productiekosten te volgen. Afwenteling op den consument van de productiekosten — waaronder de kosten der sociale verzekering — moge derhalve niet steeds mogelijk zijn, met den consument heeft het bedrijf terdege rekening te houden. Derhalve is er m.i. aanleiding voor steun van Rijkswegen aan ons bedrijfsleven, indien dat op de wereldmarkt heeft te concurreren met staten, die een verplichte werkloosheidsverzekering niet kennen; een steun, die het beste den vorm zal kunnen aannemen van een garantie van den Staat, dat in geen bedrijfstak de gezamenlijke bijdragen der werkgevers en werknemers voor de verzekering tegen normale werkloosheid een bepaald percentage van het loon, zeg 2 pCt., te boven zouden gaan.

* * *

Een andere belangrijke vraag, die ik in dit artikel

wil behandelen, regardeert de organisatie van de verzekering.

Dat het tezamen betalen medebrengt, dat de werkgevers en werknemers de verzekering tezamen uitvoeren, lijkt mij een stelling, de voor geen redelijke bestrijding vatbaar is. Tezamen uitvoeren van de sociale verzekering heeft o.m. het voordeel — de uitvoering van wetten als de Ziektewet en de Land- en Tuinbouwongevallenwet 1922, heeft dat bewezen — dat werkgevers en werknemers, elkander ontmoetende op een terrein waar gemeenschappelijke belangen liggen, elkander beter leeren verstaan en zodoende een steentje wordt bijgedragen tot bevordering van de rust in de maatschappij.

Uit het vorenstaande volgt, dat de arbeidersvakbonden als dragers der werkloosheidsverzekering worden uitgeschakeld.

De vraag is gesteld of het historisch gegroeide totaal over boord gezet dient te worden.

Op zichzelf ligt dat in de rede; indien de wetgever nieuwe normen voor de toekomst prefereert, doet hij zulks, omdat hij dat in het algemeen belang acht; ook al moge het verleden zijn beteekenis hebben gehad, hij kan zich daardoor niet laten weerhouden. Maar zoo wordt betoogd, de uitvoering van de werkloosheidsverzekering kan er niet mede gediend zijn, indien daarbij niet gebruik wordt gemaakt van krachten, die door jarenlange werkzaamheid ruime ervaring op dit gebied hebben verkregen, terwijl de nieuwe organen ook helpers, met praktische ervaring toegerust, zullen behoeven.

Wanneer wij de praktische toepassing van deze stelling op haar juistheid moeten toetsen, moeten wij onderscheid in de onderdeelen van de taak van uitvoering door werkgevers en arbeiders maken.

Overzien wij die taak, dan komt vooreerst aan de orde de oprichting van zulk een orgaan, de vaststelling van zijn statuten en van het reglement van zijn werkloozenkas, de samenstelling van de inwendige maatregelen die voor de uitvoering van de verzekering noodig zijn als voorschriften van administratie (aanmeldingslijsten, controle- en uitbetalingsstaten, kasbescheiden e.d.) en van inrichting van statistieken.

Ten opzichte van dit alles zal de bedrijfsraad, die met Koninklijke machtiging een werkloozenkas wenscht op te richten, de werkgevers- en arbeidersorganisaties, die een als bedrijfsvereniging te erkennen vereniging voor werkloosheidsverzekering willen in het leven roepen, de bevoegde organen van een krachtens de Ziektewet erkende bedrijfsvereniging, die de werkingssfeer dier vereniging tot de werkloosheidsverzekering willen uitbreiden, zich kunnen richten naar wat de werkloozenkassen der vakbonden tot stand gebracht hebben, hetgeen publiek domein is.

Is eenmaal die taak van organiseeren verricht, dan wordt de verzekering uitgevoerd door den bedrijfsraad of door het bestuur der bedrijfsvereniging of door den Raad van Arbeid.

Die organen hebben de premiën vast te stellen en over het verlenen van uitkeering te beslissen. Het is zekerlijk aan de betrokken arbeidersorganisaties toevertrouwd, als lid van het bestuur der bedrijfsvereniging (op den bedrijfsraad kom ik nader terug) die personen aan te wijzen die reeds over ruime ervaring met de werkloosheidsverzekering beschikken.

Degenen, die de zuiver administratieve behandeling van zaken in de bestuurscolleges hebben voor te bereiden — zij mogen dan zijn degenen behorende tot het personeel van een volgens artikel 27 of artikel 47 van het voorontwerp aangewezen administrateur dan wel anderen, die de bedrijfsraad of de bedrijfsvereniging rechtsreeks in dienst neemt — hebben een taak te verrichten, waarbij de noodige ervaring door geschikt personeel, gemakkelijk te verkrijgen is. Die administrateur, dat rechtstreeks in dienst van het uitvoeringsorgaan zijnde personeel speelt echter een

ondergeschikte rol; het bestuur van het orgaan blijft de verantwoordelijkheid dragen.

Waarom het gaat, wanneer men den nadruk legt op de met de werkloosheidsverzekering door de arbeidersvakbonden verkregen ervaring, is ongetwijfeld de in deze materie uitermate belangrijke taak der controle op de werkloze verzekerden. Daarbij kan kennis van plaatselijke toestanden en van personen een voorname rol spelen.

Nu spreekt het wel vanzelf, dat die taak een dergelijk integreerend deel der uitvoering van de werkloosheidsverzekering is dat een bestuur van een uitvoeringsorgaan, hetwelk zich van zijn verantwoordelijkheid bewust is, den ganschen gang der controle zelf zal hebben te bepalen, de functionarissen bij dezen dienst zelf zal hebben aan te stellen en te ontslaan, zelf hun salariering zal hebben vast te stellen.

Het tezamen uitvoeren vergt, dat ook bij dit belangrijke onderdeel van het verzekeringsinstituut werkgevers en werknemers betrokken zullen zijn en derhalve ligt de mogelijkheid niet alleen open, maar zullen de besturen der verzekeringsorganen goed doen bruikbare krachten uit de vakbeweging over te nemen en aan hun instelling te verbinden. Benutting van de ervaring van personen uit de vakbeweging met de werkloosheidsverzekering is derhalve een aangelegenheid, welke alle kans van slagen moet hebben.

Tenslotte nog enkele opmerkingen over de medewerking van de bedrijfsraden aan deze verzekering.

Het voorontwerp, men bedenke dit, staat niet op zichzelf; een voorontwerp-Kinderbijslagwet heeft het in zijn gang naar den Hoogen Raad van Arbeid vergezeld; een voorontwerp tot wijziging van de Ongevallenwet is er aan voorafgegaan.

Wil in de reorganisatie der sociale verzekering enige tekening komen, dan handele men met voorzichtigheid. Elk soort van uitvoeringsorgaan, dat aan de reeds bestaande wordt toegevoegd, kan straks een definitieve regeling op dit punt bemoeilijken.

Nu is de bedrijfsraad een onbekende op het terrein van de sociale verzekering; zijn taak als orgaan van overleg maakt bovendien, dat de daarin zitting hebbende personen om andere qualiteiten zijn aangewezen dan om hun deskundigheid op het gebied der sociale verzekering. Het instituut der bedrijfsvereniging heeft bij de Ziektewet zijn bestaansrecht daarentegen bewezen. Zijn er enkele misstanden op dit terrein te constateeren geweest, die zijn te verbeteren. Haar bestuursleden zijn in de uitvoering van een tak van sociale verzekering doorkneed geraakt.

Daarom wil het mij toeschijnen, dat de tijd om op het terrein der sociale verzekering bedrijfsraden te doen optreden niet gekomen is. Eerst dan ware dit te overwegen, wanneer dit instituut in het bedrijfsleven waarlijk ingeburgerd zij.

P. A. VAN HOLTHE TOT ECHTEN.

STELSELS VAN VERPLICHTE VERZEKERING INZAKE WERKLOOSHEID.

Nu hier te lande een voorontwerp van wet op de verplichte werkloosheidsverzekering aan de openbare belangstelling is prijs gegeven, gaat die belangstelling tevens uit naar de ervaringen in het buitenland met stelsels van verplichte werkloosheidsverzekering opgedaan.

In de tweede helft van het jaar 1931 wijdde ik in mijn Prae-advies aan de Nationale Vereniging tegen de Werkloosheid, terzake van de vraag: „Welke grondslagen der Nederlandsche regeling der werkloosheidsverzekering moeten bij de a.s. wettelijke regeling dier verzekering overgenomen worden, gelet op de ervaring, de laatste jaren verkregen in het buitenland, betreffende de wettelijke regeling dier werkloosheidsverzekering, in het bijzonder wat Duitschland en Engeland aangaat?“, alle gewenschte aandacht aan

dat onderwerp. In het Tijdschrift van den Nederlandschen Werkloosheids-Raad, waarheen ik bij dezen verwijs, beslaan 62 blz. van mijn prae-advies een schets van den oorsprong en de ontwikkeling van de beide genoemde stelsels. Thans moge, in kort bestek, voor de ontwikkeling dier stelsels tot op heden, de aandacht gevraagd worden.

Tot de goede informatorische geschriften, uitgegeven door den *Social Security Board* te Washington, D.C., behoort ook de 54 blz. tellende brochure „*Unemployment Compensation, What and Why*” (Publication No. 14, United States Government Printing Office, Washington 1937) van de hand van *Gladys R. Friedman*, Technisch Adviseur in de Afd. Wettelijke Hulp van het *Bureau of Unemployment Compensation* welks Directeur is, R. Gordon Wagenet.

Het derde hoofdstuk van deze heldere studie, draagt tot titel: „*A short history of Unemployment Insurance in Foreign Countries*”. Het vangt aan met een citaat uit het rapport 1927 van het Britsche *Blanesburgh-Committee*, deel 1, blz. 28, luidend als volgt: „In alle geledingen is men het er over eens, dat het risico van de werkloosheid door verzekering gedekt moet worden. Niemand heeft het denkbeeld geopperd, dat van het principe der werkloosheidsverzekering afstand dient te worden gedaan. Door allen, die voor ons verschenen, is erkend, en wij zijn zelf ook deze meening toegedaan, dat een stelsel van werkloosheidsverzekering thans beschouwd moet worden als een permanente karakteristiek van onze code van sociale wetgeving”.¹⁾ En daarop volgt deze korte aanhaling uit het rapport 1931 van een *Adviescommissie der Duitse Rijksegering* (blz. 78): „Zonder voorbehoud beveelt de commissie aan, dat de hulp inzake werkloosheid bij voortduring georganiseerd moet blijven op een grondslag van verzekering”.²⁾

Uit een beknopt overzicht blijkt, dat, volgens de jongste gegevens, in de landen met stelsels van vrijwillige W.V. verzekerd zijn ruim 4 miljoen personen, en in de landen met wetten inzake verplichte verzekering tegen de geldelijke gevolgen van werkloosheid rond 36 miljoen personen, waarvan 28½ miljoen personen resp. in Duitsland en in Engeland. De meeste ervaringen heeft het Engelsche stelsel, dat van December 1911 dateert. Het Duitsche stelsel is van Juli 1927 en onderging aanpassing bij de gewijzigde politieke inzichten daar te lande.

* * *

Het Engelsche stelsel van 1911 betrof oorspronkelijk 2½ miljoen verzekerden in een beperkt aantal bedrijven; 5 jaar later omvatte het 3.750.000 verzekerden. In 1920 had opnieuw uitbreiding plaats tot meer dan 11 miljoen personen, hetgeen praktisch neerkwam op de geheele in loondienst zijnde bevolking, behalve die in den landbouw en in huiselijken dienst. In April 1936 kwam een speciaal stelsel voor den landbouw tot stand; dat 620.000 personen omvat, met een lageren standaard van premies en uitkeeringen. Behalve de dienstboden, niet-handarbeiders met een inkomen van meer dan £ 250 per jaar, en enkele kleine groepen in vasten dienst zijnde personen, zijn thans alle arbeiders tegen werkloosheid verzekerd.

Het Engelsche stelsel berust op gelijke bijdragen van werkgevers, werknemers en het Rijk. Geheel an-

1) „We have found in all quarters a general agreement that the risk of unemployment should be insured. Nobody has suggested to us that the principle of unemployment insurance should be abandoned. It has been recognized by all who have appeared before us, and we ourselves share the view, that an unemployment insurance scheme must now be regarded as a permanent feature of our code of social legislation.”

2) Verwezen zij in dit verband naar het hoofdstuk „Die unterstützende Arbeitslosenhilfe” (blz. 49) in het Tijdschrift „Zehn Jahre Reichsanstalt für Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung 1927—1937”, en naar hoofdstuk IV (blz. 52 e.v.) van het Neunter Bericht 1937 van voormelden Dienst.

ders dan bij de Duitse en Amerikaansche stelsels, zijn de premies uniform (*flat*) in verband met leeftijd en sekse der verzekerden. Zij bedragen 9 pence per week voor mannen en 8 pence voor vrouwen. Ook de wekelijksche uitkeeringen zijn uniform en beloopt 17 Shilling voor mannen en 15 Shilling voor vrouwen, tusschen 21 en 65 jaar. Voor jongeren gelden lagere normen. Er zijn gezinstoeslagen ten bedrage van 9 Shilling voor elk afhankelijk kind. De uitkeeringsduur is 26 weken per jaar, doch speciale gunstiger uitkeeringsvoorwaarden zijn mogelijk voor verzekerden met een goeden staat van loondienst.

Sinds 1911 is het Engelsche stelsel herhaaldelijk gewijzigd. De voornaamste wijziging leidde tot het verstrekken van uitkeeringen na de statutaire perioden genoemd in de *National Insurance Act*. Deze overgangsuitgaven (*transitional payments*) of verlengde uitkeeringen (*extended benefits*), zooals zij afwisselend betiteld worden, verstrekt in perioden van groote werkloosheid aan hen, die statutair „uitgetrokken” waren, leidden tot het ontstaan van een groote schuld van het Rijk aan het Werkloosheidsfonds, die in Maart 1932 opliep tot £ 115 miljoen, omdat de aangevane verplichtingen niet gedekt werden door de inkomsten op een smaller basis.

Uit praktische overwegingen was het verzekeringsstelsel gecombineerd met een steunstelsel sedert zij, die anders onder de bepalingen der Armenwet zouden vallen, in het genot bleven van verzekeringsuitkeeringen. Het is discutabel, zegt Friedman, of daaruit ernstige bedenking tegen het verzekeringsstelsel is te distilleeren.

Het staat wel vast, dat Engeland in 1921 een revolutie voorkwam, toen het door zijn programma van werkloosheidsverzekering het zelfrespect vestigde van een groot leger van werklozen. Inplaats van bedelden werden zij deelhebbers aan een nationaal programma van verzekerdheid¹⁾. *William Beveridge*, een van de meest erkende autoriteiten op dit gebied, zei: „Het voornaamste resultaat der nieuwe ervaringen gedurende en na den oorlog was de waarde der werkloosheidsverzekering met premiebetaling te bestendigen als een maatregel ter voorkoming van ellende door werkloosheid. In eenvoudigheid, algemeenheid, soepelheid en goedkoopheid van uitvoering, is het onovertroffen. Het Engelsche Stelsel, op de proef gesteld onder omstandigheden van buitengewone en onnoodige moeilijkheid, heeft met opmerkelijk succes den druk weerstaan”.

Toen de diepste depressie voorbij was, kwam in 1934 een nieuwe wet tot stand, met behoud van het premiestelsel voor hen, die regelmatig in loondienst zijn, doch die, rekening houdende met de na-oorlogse ervaringen, voorziet in het scheppen van een nieuw stelsel van werklozenhulp (*unemployment assistance system*), toepasselijk op alle gezonde loonarbeiders, inbegrepen die in den landbouw en in huiselijke diensten, tusschen 16 en 65 jaar, die in aanmerking zouden komen voor hulp naar behoefte (*assistance on the basis of need*) nadat zij hun verzekeringsuitkeeringen tot den maximumduur zouden hebben genoten. Dat was niet een stelsel van armenzorg, doch het diende als overgangsfase tusschen het einde van het verzekerings- en het begin van het ondersteuningstijdvak.

Vertrouwd werd, dat de Wet van 1934 het verzekeringsstelsel *self-supporting* zou maken. De opgelopen schuld van het Werkloosheidsfonds zou geamortiseerd worden door halfjaarlijksche betalingen van £ 2½ miljoen en uit het Fonds zouden slechts de reglementaire uitkeeringen betaald worden.

De huidige premies leveren een batig saldo op, waaruit de amortisatie kan geschieden. Dat blijkt niet slechts uit de door *Friedman* gegeven cijfers, doch mede uit het onlangs verschenen verslag van het Werkloosheidsfonds (*Unemployment Fund; Accounts 1936; Ordered by the House of Commons to be print-*

1) „Instead of being recipients of charity they became members of a national program of security”, blz. 16—17.

ed 11 February 1938). Daar vinden wij nevens een saldo per 1 April 1936 van rond £ 24.241.006, een inkomen uit de driedelige premien, groot rond £ 63.832.331, en onder de uitgaven: reglementaire uitkeeringen rond £ 33.656.742, terugbetalingen aan Vereenigingen van toelagen inplaats van uitkeeringen, rond £ 1.262.204, terugbetalingen aan plaatselijke onderwijsinstellingen (*Education Authorities*) rond £ 120.191, enz.; vergoedingen aan werkgevers en werknemers van bijdragen door hen betaald ter zake van niet-verzekerden arbeid, rond £ 99.549, enz.; subsidie op kosten van erkende cursussen van opleiding en training, rond £ 381.600; Administratiekosten, rond £ 4.796.610; *Terugbetalingen (Instalments, in respect of interest and repayment of principal, paid under the arrangements for funding of the debt outstanding at 1 July 1934, Section 60.2)*, rond £ 5 miljoen. Saldo per 31 Maart 1937 met inbegrip van beleggingen, rond £ 42.928.812, ongeacht het saldo per dien datum van het Landbouw-W. F. groot, rond £ 817.154. Door de geregelde terugbetaling van £ 5 miljoen per jaar uit de voordeelige saldi zal de oude schuld automatisch in 1971 geheel gedelgd zijn.¹⁾ Intusschen hebben, binnen het raam van het mogelijke, verlagingen van premies plaats.

* *

Het Deutsche stelsel van 1927 verschilt in belangrijke mate van het Engelsche. De premies worden enkel door werkgevers en werknemers opgebracht. Zij zijn niet uniform, doch wisselen naar gelang van de loonen. Zij veranderden van peil. Sinds 1930 liepen zij op tot 6½ pCt. van de loonen die 300 R.M. per maand niet te boven gingen. Werkgevers en werknemers betalen ieder een gelijke helft. Het bedrag der uitkeering is niet uniform voor alle soorten arbeiders, doch houdt verband met het bedrag aan ontvangen loon, met toeslagen voor afhankelijken.

In 1932 kwam er verandering in de uitkeeringsschaal en wel in drie klassen naar gelang van de grootte der gemeente. De maximum uitkeering per week beweegt zich tusschen 4.50 en 12.30 R.M. voor iemand zonder kinderen en van 7.80 tot 21 R.M. voor iemand met 1—3 of meer afhankelijke gezinsleden. De gewone uitkeeringen worden 20 weken per jaar verstrekt, met dien verstande, dat na 6 weken de uitkeering verband houdt met gebleken behoefte.

Toen het Deutsche stelsel, 16 jaar na de eerste Engelsche wet, in werking trad, gevoelde men, dat iets gedaan moest worden ten bate van de „uitgetrokkenenen”, die niet in staat waren werk te vinden. Als aanvulling op het verzekeringsstelsel kwam toen een Crisisfonds tot stand, welks kosten kwamen voor vier vijfden voor rekening van het Rijk en voor één vijfde voor rekening der gemeenten. Verstrekkingen uit dat Fonds zouden alleen krijgen zij, die of nog geen recht, of geen recht meer op de verzekeringsuitkeering hadden, doch met toepassing van een *means test* (onderzoek naar bezit en inkomsten). Dat onderzoek zou echter niet zó scherp zijn als dat bij plaatselijke armenzorg. Van tijd tot tijd is de duur dezer nooduitkeeringen gewijzigd. Als de arbeider werkloos bleef, nadat hij het maximum bedrag van normale en crisisuitkeeringen had genoten, was zijn eenige toevlucht tot armenzorg. Het intreden der depressie maakte het noodig boven de gewone verzekeringspremiën een loonbelasting te heffen, om het Rijk de kosten der crisisuitkeeringen te helpen dragen. Uit politieke overwegingen werd in 1933 wijziging in dat stelsel gebracht, zoodanig, dat de geheele last van gewone en crisisuitkeeringen op de schouders van werkgevers en werknemers werd gelegd.

Evenals bij het Engelsche stelsel moest bij het Deutsche stelsel geld geleend worden van de Rege-

ring. De industrieële omstandigheden waren slecht in 1929 en in 1931 had men zelfs met een ernstige financieele crisis te kampen. Tengevolge van het ontbreken van buitenlandsch crediet, groote herstelbetalingen en verminderden export. Onzekerheid betreffende de politieke stabiliteit en de financieele solvabiliteit van het land, schiepen een paniekstemming en hadden tot gevolg beperkingen in den verleenden bijstand, verlaging der uitkeeringsgrondslagen, en verlenging van den wachttijd voor recht op uitkeering. Deze maatregelen bewerkten in de daarop volgende jaren overschotten op de inkomsten van het Rijks-W. F., dat thans niet slechts *self-supporting* is, doch tevens in staat den vollen last van nooduitkeeringen te dragen, een risico dat niet tot zijn oorspronkelijke bestemming behoorde.

Wie in het bezit is van het „*Neunter Bericht der Reichsanstalt für Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung* für die Zeit vom 1 April 1936 bis zum 31 März 1937” raadplege daarin hoofdstuk V „*Finanzen der Reichsanstalt*” (blz. 58 e.v.). Daaruit blijkt, dat de gezamenlijke eigen inkomsten der Reichsanstalt over het boekjaar 1936 hebben bedragen rond 1.544.100.000 R.M., waarvan premien voor de werklozenverzekering rond 1.538.700.000 R.M. De gezamenlijke eigen uitgaven bedroegen in dat jaar rond 1.500.300.000 R.M., waarvan rond 827.800.000 R.M. voor eigen doeleinden en rond 672.500.000 R.M. ingevolge opdracht van het Rijk „*für fremde Zwecke*” nl. 450.000.000 R.M. als deelneming van de Reichsanstalt aan Rijksmaatregelen voor werkverschaffing en rond 222.500.000 R.M. afgiften aan het Rijk voor „sonstige Zweige der Arbeitslosenhilfe und an die Träger der Invaliden-, Angestellten- und Knappschaftlichen Versicherung”. Het boekjaar 1936 sluit bijgevolg bij de eigen middelen der Reichsanstalt met een voordeelig saldo van rond 43.800.000 R.M. Tezamen met een vorig voordeelig saldo wordt dat rond 128.300.000 R.M. Van dit saldo moest echter rond 75.100.000 R.M. als schuldpost voor toegestane uitgaven op rekening van het boekjaar 1937 getransporteerd worden.

Behalve de 6½ miljoen R.M. voor uitkeeringen in „Saarland” werd aan werklozen uitgekeerd rond 544.800.000 R.M., van welk bedrag niet meer als voorheen gepubliceerd wordt welk deel er van besteed is voor werklozen- resp. voor crisisondersteuning.¹⁾ Ongeveer 10 pCt. van dat bedrag werd besteed aan bijdragen voor de ziekenkassen. De hoofdondersteuning met de gezinstoeslagen vorderden derhalve rond 490.900.000 R.M. Met deze middelen werden in 1936 gemiddeld 802.828 ontvangers van hoofdondersteuning geholpen met een doorsnee-bedrag per hoofd en per maand van 56.55 R.M. Voorts waren er nog groote en kleine uitgaven voor ondersteuning aan gedeeltelijk werklozen, voor Kerstgaven aan de Tiefbauarbeiter, voor maatregelen ter voorkoming en beëindiging van werkloosheid, voor maatregelen voor de „schulentlassene Jugend”, voor herstellingen aan woningen van landarbeiders, voor „wertschaffende Arbeitslosenhilfe” en voor vrouwenarbeidsdienst.

Zowel in het Engelsche als in het Deutsche stelsel ziet men derhalve een duidelijk, onmiskenbaar verband tusschen „normale” en „extra-normale” uitkeeringen. De grenzen daartusschen zijn blijkbaar zoodanig getrokken, dat er samenhang is tusschen middelen en lasten, en beïnvloeding van de arbeidsmarkt. Uiterst duidelijk treedt aan den dag de gecompliceerdheid van het probleem en de verbondenheid ervan met de nationale en de internationale politiek.

Het is nuttig zich daarvan goed rekenschap te geven. Men kan zich anderer ervaringen voorzeker ten nutte maken.

I. G. KEESING.

¹⁾ Vgl. „Reports of the Unemployment Insurance Statutory Committee” (Chairman W. H. Beveridge) February 1937, blz. 15. Prijs 9 d.net.

¹⁾ „der nicht mehr wie in der Vergangenheit nach Aufwendungen für die Arbeitslosen — und für die Krisenunterstützung getrennt veröffentlicht wird” (blz. 58, regels 8—10, 2de kolom).

HET WETSVOORSTEL TOT HERZIENING VAN DE OMZETBELASTING 1933.

Het reeds lang verwachte wetsontwerp tot wijziging van de Omzetbelasting 1933 is bij Kon. boodschap dd. 22 Maart 1938, bij de Tweede Kamer ingediend.

Het onderhavige wetsvoorstel zal men kwalijk als een louter technische wijziging van de omzetbelasting-wet kunnen kwalificeeren. Zulks moge reeds blijken uit het feit, dat de Minister zelf de meerdere opbrengst, die van de voorgestelde wijzigingen het gevolg zal zijn, op eenige millioenen schat. De nood van de schatkist, niet het minst veroorzaakt door de financieele consequenties, die de versterking van de landsverdediging met zich brengt, is een sterk argument voor den Minister voor de verdediging van deze verzwaring van den belastingdruk. Men vindt dan ook op verschillende plaatsen in de M. v. T. dit argument aangevoerd en het werkt als een tooverwoord, dat den kritikasters het zwijgen oplegt.

Een bespreking van het onderhavige wetsontwerp kan derhalve slechts zin hebben, als wij dit argument passeeren. Wij zijn er ons echter van bewust, dat wij daarmede tot op zekere hoogte een onbillijkheid begaan t.o.v. den ontwerper, want hij heeft er nu eenmaal voor te zorgen, dat het benodigde geld er komt.

Naast den wensch om een aantal onvolmaaktheden van de wettelijke regeling, die aan het licht zijn gekomen, weg te nemen, zijn het een vijftal beweegredenen geweest, die tot de indiening van het wetsvoorstel hebben geleid.

Wij meenen deze in § 1 der M. v. T. opgesomde beweegredenen het best als leidraad van onze bespreking van het wetsvoorstel te kunnen nemen.

Als beweegredenen worden in de eerste plaats vermeld:

1. De wenschelijkheid om zooveel mogelijk te voorkomen, dat voor de heffing van de belasting zekere, al dan niet opzettelijk met het oog op die heffing gekozen, vormen van bedrijfsuitoefening zonder voldoende grond in een meer voordeelige positie komen dan andere vormen van bedrijfsuitoefening, ten gevolge waarvan de belastingheffing de bestaande concurrentievoorwaarden kan verstoren.

2. De wenschelijkheid om den binnenlandschen fabrikant voor de heffing van de belasting niet te doen achterstaan bij den buitenlandschen producent.

3. De wenschelijkheid om de opbrengst van de belasting te verhoogen door belastingheffing ook in die gevallen, waarin zulks thans niet mogelijk is, doch niettemin volgens de bedoeling van den wetgever of in redelijkheid behoort te geschieden.

In § 2 tot en met 6 van de M. v. T. wordt dit nader uitgewerkt. In § 2 wordt gewezen op den maatkleermaker, die van de stof door den cliënt geleverd, een pakje maakt, den drukker, die het papier, hem door zijn opdrachtgever verstrekt, bedrukt, den juwelier, die een diamant van zijn cliënt bewerkt. De ontwerper meent, dat deze fabrikanten, want dat zijn zij krachtens art. 1 der wet, den dans ontspringen, omdat bij de levering van het afgewerkte product volgens het civiele recht geen eigendom overgaat, terwijl de omzetbelastingwet in art. 2 leveringen waarbij eigendom overgaat voor het ontstaan van de belastingschuld als eisch stelt.

Dit criterium van levering, waarbij eigendom overgaat (dus de z.g. juridische levering) laat de ontwerper nu vervallen om daarvoor in de plaats te stellen de feitelijke levering. Hij doet dit op een zeer eigenaardige wijze, nl. door het opnemen van een fictiebepaling. Zoals verderop zal blijken, wordt dit opnemen van fictiebepalingen door den ontwerper in deze tot een systeem gemaakt. Het is een wijze van wetgeving, die ons sterk doet denken aan de Successiewet, die ook een serie, door de casuïstiek aan de hand gedane fictiebepalingen bevat, waardoor die wet vrijwel onleesbaar is geworden, zelfs voor ervaren juristen, laat staan voor het gewone publiek. Op zich

zelf ligt hierin reeds een ernstige grief tegen de voorgestelde wetswijziging opgesloten. De omzetbelasting laboreert in zijn huidige vorm reeds op ernstige wijze aan het euvel, dat zij werkt met begrippen, die het publiek niet liggen. Dit euvel wordt door dit wetsvoorstel aanmerkelijk vergroot.

Met levering krachtens overeenkomst van koop en verkoop, wordt in het nieuw voorgestelde artikel 3 sub letter a gelijkgesteld: „oplevering van een werk in roerenden staat, tenzij de oplevering geschiedt aan een opdrachtgever, die als fabrikant van het werk moet worden beschouwd”.

De toevoeging: „tenzij, enz.” houdt verband met het feit dat, als iemand in zijn beroep, dus niet als particulier, door een „aannemer” uit door hem geleverde stof iets laat fabricceeren, hij, krachtens de indertijd zonder eenige motiveering bij nota van wijziging in art. 1 opgenomen, eenigszins duistere, zinsnede „of een of meer dezer handelingen in zijn beroep doet verrichten”, als fabrikant wordt beschouwd. Ten minste de Tariefcommissie heeft dit er o.i. ten onrechte uit gelezen. Waar nu bij die „doet-fabricceeren”-fabrikant belasting gebeurd kan worden, en wel naar een hooger prijs (nl. diens verkoopprijs) wordt hier met de toevoeging: „tenzij, enz.” de toepasselijkheid van art. 18¹⁾ uitgesloten.

In § 3 vraagt de ontwerper de aandacht voor de „productie” van onroerend goed. Het onroerend goed is niet belast. Betreft een bouwer de bouwmaterialen van een fabrikant of handelaar, dan betaalt hij daarover omzetbelasting, zoo deze tenminste op hem afgewenteld wordt. Fabricceert de bouwer die bouwmaterialen zelf, dan kan geen omzetbelasting daarover gebeurd worden, want er ontbreekt een levering, waarbij eigendom overgaat. Hetzelfde is het geval als de fabrikant dier bouwmaterialen (b.v. stalen ramen, radiators, buizen, goten, deuren, enz.) als aannemer of onderaannemer, (loodgieters, leidekkers, constructie-werkplaatsen, installateurs, e.d.), die materialen zelf aan het onroerende goed van een ander aanbrengt, immers er gaat dan wel eigendom over, maar niet krachtens levering, maar door natrekking. De fiscus heeft wel getracht hier toch omzetbelasting te beuren, maar de Tariefcommissie heeft een ander standpunt ingenomen.²⁾

De ontwerper constateert hier een onbillijkheid jegens den bouwer, die niet zelf de materialen fabricceert en wil deze uit den weg ruimen.

O.i. zou dit, als het werkelijk de bedoeling was het onroerend goed geheel buiten de omzetbelasting te houden, bewerkstelligd kunnen worden, door een recht te verleen om omzetbelasting, betaald over bouwmaterialen, zoodra deze materialen aan een onroerend goed worden aangebracht, terug te vorderen. Men zou dit kunnen motiveeren met een verwijzing naar de Registratiewet, die reeds een overdrachtsrecht voor onroerend goed heft en zulks zelfs niet eenmaal, nl. als het door den fabrikant (den bouwer) in eigendom wordt overgedragen, maar bij elke eigendomsverdracht.

De ontwerper heeft echter gemeend de ongelijkheid in deze, of, zooals hij het zegt, het verstoren der bestaande concurrentieverhoudingen, te moeten verhelpen, door van alle bouwmaterialen, onverschillig

1) Art. 18 luidt: „Vrijgesteld van omzetbelasting zijn:

1

2 de levering van niet nader bewerkte of verwerkte goederen, waarvoor reeds omzetbelasting . . . blijkt te zijn voldaan,

2) Zie o.m.: „Eenige der nog tot oplossing te brengen quaesties de omzetbelasting betreffende” door D. C. Klinkenberg (Weekblad Dir. Bel. No. 3314).

„Levering van roerende goederen” door H. Dijkstra (Weekblad Dir. Bel. No.'s 3287 en 3319).

„Belastbare eigendomslevering van roerend goed of verkrijging van den eigendom door natrekking” door Mr. Dr. E. Tekenbroek (Weekblad Dir. Bel. No.'s 3349 en 3350).

op welke wijze zij worden aangebracht aan een onroerend goed, omzetbelasting te heffen. Daartoe is in art. 2 letter d de fictie-bepaling opgenomen, dat met levering krachtens overeenkomst van koop en verkoop wordt gelijk gesteld: „het beschikken over goederen ten behoeve van een onroerend goed, waarvan zij deel gaan uitmaken”. Als prijs, waarnaar de omzetbelasting dan moet worden berekend, moet krachtens het nieuwe art. 7bis genomen worden, de prijs van die materialen zonder dat daarin kosten van den aanbouw, aanleg, enz. van het onroerend goed, inclusief montagekosten, zijn begrepen. (Zie M. v. T., pag. 5).

Formeel kan de ontwerper nu wel stellen, dat hij conform de bedoeling der wet de omzetbelasting van het terrein van het onroerend goed heeft gehouden (zie pag. 5 M. v. T.), materieel beschouwd is dat maar een halve waarheid. Voor de bouwondernemers, de constructiewerkplaatsen, de installateurs van centrale verwarming, de electriciens, de timmerlieden, de loodgieters, enz. zal de dag, waarop het onderhavige wetsvoorstel ongewijzigd als wet in het Staatsblad zal verschijnen, een donkere dag zijn.

Aan den oorspronkelijken opzet der omzetbelastingwet wordt o.i. hier afbreuk gedaan. In het euvel der verstoorte concurrentie-verhoudingen zou de ontwerper o.i. hebben kunnen voorzien, op een wijze, die meer strookte met dien oorspronkelijken opzet. Als hij, gelijk wij reeds betoogden, de bouwmaterialen had vrij gelaten, (door ze op te nemen in Tabel B), dan wel daarvoor een recht op teruggaaf van reeds betaalde omzetbelasting in de wet had opgenomen, dan zouden de verstoorte concurrentie-verhoudingen ook hersteld zijn. Echter op kosten van de schatkist.

Het is ook de vrees voor de verstoring der concurrentie-verhoudingen geweest, die den ontwerper er toe gebracht heeft, een geheel ander standpunt in te nemen t.a.v. het zg. eigen gebruik door fabrikanten van door hen zelf gefabriceerde goederen. Krachtens de thans geldende wet is alleen het z.g. consumptieve eigen gebruik belast. De fiscus heeft ook hier getracht een andere meening ingang te doen vinden, maar ook hier heeft hij de Tariefcommissie niet mede kunnen krijgen.¹⁾

Het gevolg daarvan is, dat bijv. een fabrikant, die bepaalde artikelen, die hij in zijn bedrijf gebruikt, zelf vervaardigt, daarover geen omzetbelasting behoeft te betalen, terwijl een concurrent van hem, die zulks niet doet en het desbetreffende artikel van een fabrikant moet koopen, wel omzetbelasting moet betalen.

Aangezien de wet in zijn huidige vorm grond- en hulpstoffen reeds vrijstelt (resp. een recht op teruggaaf van belasting daarvoor kent), betreft het hier slechts die goederen, welke in het productieproces gebruikt worden, welke niet zijn grond- en hulpstoffen; dus bijv. machines, gereedschappen, werktuigen e.d.

De hierboven geschetste ongelijkheid is den ontwerper blijkbaar een doorn in de oogen geweest en het onderhavige wetsvoorstel beoogt deze ongelijkheid weg te strijken.

Het meest voor de hand zou nu o.i. gelegen hebben om de vrijstelling voor grond- en hulpstoffen uit te breiden tot al die goederen, die in het productieproces gebruikt worden. Zulks zou niet alleen het meest voor de hand gelegen hebben, maar o.i. ook het meest in overeenstemming met de ratio van de omzetbelastingwet zijn. Uit den treure toch is indertijd door Minister Oud naar voren gebracht, dat men in de omzetbelasting een verteringsbelasting en geen bedrijfsbelasting heeft te zien. In zoo'n belasting past niet een belasting van machines, gereedschappen en dergelijken. Een belasting van dergelijke goederen met omzetbelasting leidt, als niet gelijktijdig een recht op

¹⁾ Zie o.m. beslissing der Tariefcommissie d.d. 21 Sept. 1936 No. 6390: slechts consumptief eigen gebruik door den fabrikant en zijn gezin is krachtens art. 3 belast.

teruggaaf van die belasting wordt verleend, bovendien tot een niet te motiveeren opéénstapeling van belasting, daar de eindproducten met die machines, enz. vervaardigd, nog eens belast worden.

Er bestond hier dus alle aanleiding voor te stellen, om deze ongerechtigheid in de wet, zooals zij thans luidt, er uit te lichten, waarmede dan het beoogde doel: herstel van de verstoorte concurrentie-verhoudingen, tevens bereikt werd. Het zou de schatkist echter weer iets gekost hebben.

Vermoedelijk ligt daarin wederom de oorzaak, dat de Minister de oplossing in een andere richting gezocht heeft (een en ander na overleg met zijn ambtgenoot voor Economische Zaken, gelijk hij in de M. v. T. mededeelt) en de verstoorte concurrentieverhoudingen niet tracht te herstellen door het verstorende element dat, gelijk wij betoogden, in het systeem der omzetbelasting niet past, er uit te lichten, maar door dit aan de omzetbelasting vreemde element te veralgemeenen.

Het beproefde middel van de opneming van een fictie-bepaling wordt ook hier gebruikt en in art. 3, letter e, wordt met levering krachtens overeenkomst van koop en verkoop gelijkgesteld: „het — anders dan als grond- of hulpstof ten behoeve van het bedrijf van fabrikant — voor eigen gebruik beschikken over goederen”.

Zonder twijfel zal de schatkist bij deze oplossing gebaat zijn, maar in het systeem van de omzetbelasting als verteringsbelasting hoort de voorgestelde wijziging niet thuis. Het is opportunisme in zijn zuiversten vorm. Het percentage stelselloosheid en opportunisme, dat in ons belastingstelsel toch reeds aanzienlijk hoog is, wordt er weer door verhoogd. Men meene toch niet, dat een dergelijke stelselloosheid geen kwade economische gevolgen heeft, ook al onttrekken deze zich door de ingewikkeldheid der economische verhoudingen aan den gezichtskring van den oppervlakkigen en economisch niet geschoolden beschouwer. De kwade gevolgen, die dergelijke stelsellooze wetten bovendien voor de rechtspraak en daarmede voor de rechtszekerheid met zich brengen, onderschatten men ook niet.

Er is nog een verstoring der concurrentie-verhoudingen, die de ontwerper beoogt uit den weg te ruimen, en zulks op een wijze, die o.i. au fond een verandering in het systeem der wet met zich brengt. In § 5 van de M. v. T. wijst de ontwerper op de zg. onzelfstandige verkoopmaatschappijen. In § 5 van de M. v. T. leest men:

„De omzetbelasting wordt, in beginsel, geheven naar de door de fabrikanten voor hun producten werkelijk bedongen verkoopprijzen, zulks onverschillig of aflevering door hen plaats vindt aan groothandelaren of kleinhandelaren, dan wel rechtstreeks aan particulieren. Aangezien van dat stelsel van heffing een belangrijke verstoring van de concurrentie-voorwaarden het gevolg is ten laste van het bedrijf, dat, met behulp van een eigen verkooporganisatie, afwijkende van het normale verkoopapparaat in gelijksoortige bedrijven, groepen van personen bereikt, die gewoonlijk niet rechtstreeks door fabrikanten in dien tak van bedrijf worden bereikt, kan de Minister van Financiën in zoodanige gevallen, onder door hem te stellen voorwaarden, krachtens art. 4 der wet, een splitsing van het bedrijf toestaan in een fabrieksafdeeling en een handelsafdeeling, in welk geval de overdracht van goederen van de fabrieksafdeeling naar de handelsafdeeling wordt aangemerkt als een levering krachtens overeenkomst van koop en verkoop. Uitgaande van deze beperkte toepassing van artikel 4 der wet, welke de ondergeteekende, na een aanvankelijk ingenomen ruimer standpunt, tot leidraad heeft genomen, wordt derhalve geen splitsing van het bedrijf verleend in gevallen, waarin enkel groepen van personen worden bereikt aan wie aflevering door fabrikanten in dien bedrijfstak normaal is, zij het, dat in dien tak van bedrijf voor aflevering ook wel van tusschenschakels — groothandelaars, kleinhandelaars — wordt gebruik gemaakt. Al naar gelang van den persoon, aan wien de aflevering geschiedt, wordt dan

de belasting berekend over eerstehandsprijzen, groot-handelsprijzen of kleinhandelsprijzen."

Voor al de beperkte toepassing door den fiscus van de bevoegdheden, hem bij art. 4 der wet gegeven, heeft er toe geleid, dat tal van fabrikanten hun verkoopafdeeling in een afzonderlijke N.V. hebben ingebracht, waarmede beoogd wordt de omzetbelasting uitsluitend te laten heffen over den typischen fabrikantenprijs. Waar het verpakken, sorteerden en behandelen van goederen, waardoor de aard der goederen niet verandert, niet wordt aangemerkt als een bewerking, die dengene, die ze verricht, tot fabrikant stempelt, kunnen hier, wat de ontwerper noemt, belangrijke belastingbesparingen plaats vinden en dusdoende de concurrentie-verhoudingen worden verbroken. Vandaar dat de ontwerper in art. 4bis voorstelt, de verkoopmaatschappij, die „niet als onafhankelijk en wezenlijk zelfstandig kan worden beschouwd", door wetsduiding als fabrikant te beschouwen, waardoor het dus weer mogelijk is omzetbelasting te heffen over de verkoopprijzen dier verkoopmaatschappijen.

Dit voorstel staat en valt met de juistheid van de hierboven cursief gedrukte stelling van den ontwerper t.a.v. het beginsel der omzetbelastingwet en de daarop aansluitende beperkte toepassing van art. 4 door den fiscus. Gereede twijfel aan de juistheid van die stelling lijkt ons echter alleszins gemotiveerd. Toen Minister Oud in 1933 het stelsel van het oorspronkelijke ontwerp-De Geer prijs gaf en juist omdat dit stelsel de concurrentie-verhoudingen zou verstoren, een eenmalige heffing bij den fabrikant voorstelde, is er in de bespreking van dit voorstel-Oud op gewezen, dat ook door het stelsel-Oud de concurrentie-verhoudingen worden verstoord. Er werd op gewezen, dat als in de wet de fabrikantenprijs, waarover de omzetbelasting geheven zou moeten worden, niet nader omschreven werd, fabrikanten, die een eigen verkooporganisatie hebben en dus niet aan de eerste hand verkoopen, maar met voorbijgaan van de grotsiers direct aan de winkeliers of zelfs aan de particulieren verkoopen, in een zeer nadeelige positie zouden komen te verkeeren, en dus in plaats van een prikkel tot uitschakeling, zooals men van het ontwerp-De Geer vreesde, nu een prikkel tot inschakeling in het leven zou worden geroepen.

Zonder eenige nadere motiveering is toen door den Minister bij Nota van Wetswijziging het tegenwoordige art. 4 ingelascht; dat aan den fiscus het recht gaf, voor de heffing van de onderhavige belasting het bedrijf van een fabrikant te splitsen in een fabrieksafdeeling en een handelsafdeeling. Bij de mondelinge behandeling in de Kamers is aan die wijziging weinig aandacht besteed; wel is het van belang hier de aandacht te vestigen op hetgeen Minister Oud t.d.a. in het midden bracht in de vergadering der Eerste Kamer, dd. 25 October 1933. „Eén van de groote voordeelen", aldus de Minister, „van het systeem is juist, dat de belasting wordt geheven bij de bron en gelegd wordt op den *eersten prijs, den prijs, dien de fabrikant in rekening brengt en die uit den aard aanmerkelijk lager is dan de detailprijs, die ten slotte betaald wordt door den consument*". (Cursiveering van ons, T.).

Geheel in overeenstemming daarmede is ook de officieele „Leidraad" van den Minister, dd. 6 Dec. 1933, voor zijn ambtenaren geschreven. T.a.v. art. 4 der wet leest men daarin:

„Voor de toepasselijkheid van dit artikel moet deze figuur bestaan, dat een fabrikant de door hem vervaardigde producten aan anderen dan groothandelaren aflevert, zoodat hij feitelijk één of meer schakels in het distributiebedrijf overslaat. Hij levert zijn artikelen aan detaillisten of rechtstreeks aan particulieren; de prijzen waartegen wordt geleverd zijn dus hooger dan de groothandelsprijs. Hij zou derhalve, zonder toepassing van artikel 4, naar een hooger en grondslag omzetbelasting betalen dan geschiedt ten aanzien van goederen die via den groothandel in het verkeer worden gebracht."

Ook de voorbeelden, die in den „Leidraad" gegeven worden, wijzen er op, dat Minister de Wilde in § 5 van zijn M. v. T. ten onrechte thans als beginsel der omzetbelastingwet noemt, dat de belasting geheven zou worden over den prijs, dien de fabrikanten weten te bedingen, zulks onverschillig of aflevering door hen plaats vindt aan groothandelaren of kleinhandelaren, dan wel rechtstreeks aan particulieren. Het beginsel der wet was veeleer zich ten deze te oriënteren naar de eerstehandsprijzen. Trouwens uit niets kan dit duidelijker blijken dan uit het feit, dat het bijzonder invoerrecht (d.i. de omzetbelasting geheven van in het buitenland gefabriceerde goederen) geheven wordt over de eerstehandsprijzen. (Zie art. 17 der wet, juncto art. 120, van de Algemeene Wet van 26 Augustus 1822).

Niemand zal, vooral als hij in aanmerking neemt den geest, die er op handelspolitiek gebied heerschte, toen het ontwerp-Omzetbelastingwet in de Staten-Generaal behandeld werd (najaar 1933), durven beweren, dat het de bedoeling van den wetgever zou zijn geweest de buitenlandsche artikelen te belasten naar de z.g. eerstehandsprijzen en de binnenlandsche artikelen naar de veel hoogere inkooprijzen van de detaillisten, ja zelfs naar den nog hooger en consumentenprijs. Het verband tusschen art. 4 en art. 17 is onmiskenbaar.

Ook Minister De Wilde erkent trouwens dit verband. In § 6 van zijn M. v. T. schrijft hij:

„Het in de vorige paragraaf ter sprake gebrachte uitgangspunt om de omzetbelasting te heffen van de door den fabrikant werkelijk bedongen verkoopprijzen, nu eens eerstehandsprijzen, dan weer groot- of kleinhandelsprijzen, geeft een aanknooppingspunt voor de verklaring van de in artikel XII vervatte wijziging, welke in hoofdzaak strekt — vgl. nummer 2 in § 1 hiervoor — om den binnenlandschen fabrikant niet te doen achterstaan voor de heffing van de belasting bij den buitenlandschen producent."

In aansluiting daarop stelt hij nu voor het bijzondere invoerrecht te verhoogen, door de waarde waarnaar het berekend wordt (d.i. de eerstehandsprijs) met 25 pCt. te verhoogen.

Wij kunnen ons dan ook niet aan den indruk onttrekken, dat de ontwerper met zijn motiveering van de maatregelen tegen de z.g. onzelfstandige verkoopmaatschappijen gederailleerd is. Men kan het met hem eens zijn, dat de figuur van die alleen om der wille van de omzetbelasting in het leven geroepen verkoopmaatschappijen niet sympathiek is en dat hier inderdaad concurrentie-verhoudingen verstoord worden, maar de oorzaak daarvan ligt niet in het systeem van de wet, maar in de wijze waarop de fiscus van zijn bevoegdheid hem bij art. 4 der wet toegekend, na eerst te dien aanzien een ruim (en o.i. een juist) standpunt te hebben ingenomen, allengs is gaan gebruik maken.

De fiscus heeft de verstoring der concurrentie-verhoudingen, die de ontwerper thans wil repareren, zelf in het leven geroepen, waarbij ongetwijfeld de bedoeling om de opbrengst der belasting zoo hoog mogelijk te doen zijn, hem parten gespeeld heeft. Zou het nu niet logischer en voor het bedrijfsleven ook billijker zijn, een herstel van de verstoorde concurrentie-verhoudingen te bewerkstelligen door den fiscus te laten terugkomen op zijn dwalingen in deze en dus art. 4 te gaan toepassen op een wijze, die aansluit op de bedoeling van de wet? De onsympathieke figuur van de niet zelfstandige verkoopmaatschappijen, die de fiscus voor een goed deel feitelijk zelf in het leven heeft geroepen door zijn verkeerde toepassing van art. 4, zal dan vanzelf verdwijnen.

Als het de bedoeling van den ontwerper is, om met het oog op de behoeften van de schatkist, de opbrengst der belasting te verhoogen door het heffingspunt dichter naar den consument te verschuiven, waar de prijzen hooger zijn, dan zal hij daarvoor geen beroep op het beginsel der wet, zooals deze thans luidt, kunnen doen, maar een andere motiveering moeten geven.

De motiveering, die de ontwerper thans geeft, is overigens een levendig bewijs, dat een delegatie van macht aan den fiscus, zooals art. 4 thans inhoudt, in een belastingwet een hoogst gevaarlijk experiment is.

In § 7 van de M. v. T. wordt mede met een beroep op verstoring der concurrentie-verhoudingen gemotiveerd de schrapping van het laatste lid van art. 21. Dit laatste lid houdt in, dat een fabrikant, die slechts een klein gedeelte van de goederen, die hij verkoopt, zelf vervaardigt uit grondstoffen, waarover reeds belasting is voldaan, vrijstelling van omzetbelasting kan worden gegeven. Den Minister wordt daarbij de bevoegdheid verleend, dit nader uit te werken.

Bij de invoering van de omzetbelastingwet heeft men zich in middenstandskringen veel voorgesteld van dit artikel. De Minister heeft, er echter slechts een zeer beperkten uitleg aan gegeven, hetgeen in de kringen van den middenstand terecht ernstige teleurstelling heeft gewekt, vooral omdat de administratieve rompslomp, dien de omzetbelasting met zich brengt, des te zwaarder op een bedrijf drukt, des te kleiner het is.

Als men kennis neemt van het antwoord, dat Minister Oud in de vergadering van de Tweede Kamer dd. 8 September 1933 gaf aan het lid Van Hellenberg Hubar, dan moet men erkennen, dat de fiscus van de bevoegdheid hem in art. 21 laatste lid toegekend een gebruik heeft gemaakt, dat niet in overeenstemming is met dit antwoord. De Minister zegde met zooveel woorden toe, dat het zijn streven zou zijn om de fabrikanten-detailisten zoo min mogelijk in de belasting te betrekken.

Als criterium om van art. 21 laatste lid te kunnen profiteeren heeft de fiscus echter aangenomen een jaar-omzet van ten hoogste f 1000. Veel om het lijf had die vrijstelling dus niet; geen wonder, dat men zich in de kringen van het kleinbedrijf eenigszins bekocht gevoeld heeft.

De schrapping van de onderhavige vrijstelling wordt gemotiveerd met te wijzen op de concurrentie, die middenstandsbedrijven van die kleine vrijgestelde fabrikanten (o.a. van z.g. thuiswerkers) ondervinden. De vrijstelling, die voor de kleinbedrijven bedoeld was, heeft zich dus blijkbaar tegen hen gekeerd.

De billijkheid gebiedt echter er op te wijzen, dat een vrijstelling als vervat in art. 21 laatste lid noodzakelijkerwijze in de praktijk onbillijkheden met zich zou brengen, waar men de grens voor die vrijstelling ook zou willen trekken.

Als vierde beweegreden voor de voorgestelde wijziging noemt de ontwerper:

„De wenschelijkheid om, zoowel in het belang van de belastingschuldigen, met name in dat van de kleine fabrikanten, als in het belang van de belastingadministratie, de thans in vele gevallen plaats hebbende belastingheffing door middel van aanslagen, waarbij min of meer belangrijke bedragen achteraf nog met groote moeite moeten worden betaald of met dwang moeten worden ingevorderd, te vervangen door een wijze van heffing, waarbij de belasting bij, althans niet lang na de belastbare levering, in den regel door middel van plakzegels, moet worden voldaan.”

De opzet van wet was, dat de belasting zou worden betaald door zegels te plakken op de verkoopfacturen. Slechts fabrikanten, die direct aan particulieren leveren, dit zijn voornamelijk middenstandsfabrikanten, werden periodiek aangeslagen.

De groote bezwaren, verbonden aan het plakken van zegels op elke uitgaande factuur, hebben er toe geleid, dat de fiscus allengs ook aan andere categorieën van fabrikanten is gaan toestaan de verschuldigde belasting middels aanslagen te voldoen. Art. 11 gaf den fiscus het recht zulks te doen.

Een bezwaar, aan de heffing der belasting door middel van aanslagen verbonden, is, dat zij eenerzijds voor den fiscus veel administratie met zich brengt, terwijl anderzijds de belasting veelal lang achteraf wordt betaald. Vooral voor de niet kapitaalcrachtige

fabrikanten is dit een bezwaar; het leidde menigmaal tot moeilijkheden met de invordering.

Dit heeft den ontwerper ertoe gebracht thans voor te stellen, de heffing der belasting door middel van aanslagen te vervangen door het plakken van zegels op een kaart, waarop tevens door den belastingplichtige de voor controle benodigde gegevens moeten worden vermeld en welke kaart periodiek moet worden ingeleverd bij de Inspectie. Daarnaast blijft de heffing van de belasting door zegeling der verkoopfacturen gehandhaafd.

Aangezien de perceptiekosten door de voorgestelde regeling zullen verminderen, lijkt ze ons alleszins toe te juichen. Een bezwaar is slechts, dat ook het voorgestelde nieuwe art. 11 evenals het oude art. 11 aan de fiscale ambtenaren de bevoegdheid verleent deze wijze van voldoening der belasting bij wijze van gunst aan een fabrikant toe te staan. Een recht daarop heeft de fabrikant niet met uitzondering dan voor zijn leveranties aan particulieren. Dit lijkt ons een principieele fout, waarop wij terugkomen bij een meer juridische bespreking van het onderhavige voorstel.

Een bijzonder gunstige zijde van het voorstel lijkt ons voorts, dat de mogelijkheid geopend wordt om het bedrag aan belasting, waarvoor een recht op teruggaaf bestaat, direct te verrekenen met de verschuldigde belasting.

Als vijfde beweegreden voor de voorgestelde wijziging noemt de ontwerper in § 1 tenslotte:

„De wenschelijkheid om een wettelijken grondslag te geven aan in het belang van zekere takken van het bedrijfsleven getroffen bijzondere regelingen.”

Reeds spoedig na de invoering van de wet bleek, dat voor tal van branches de heffing van omzetbelasting volgens de letter van de wet op groote administratieve moeilijkheden stuitte.

De fiscus is daaraan tegemoet gekomen door voor dergelijke branches buiten de wet om speciale regelingen te treffen.

Die speciale regelingen hebben bijna alle betrekking op typische middenstandszaken (slagers, bakkers, café- en restaurants, boekbindersbedrijven e.d.), waaruit weer eens mag blijken, dat de onderhavige belastingwet vooral op de middenstandszaken als een zware last drukt. Die speciale regelingen hadden geen enkele wettelijke basis. Was men het niet eens met het bedrag aan belasting, dat men moest betalen, dan kon men daarvoor niet bij de Tarief-Commissie terecht.

De ontwerper beoogt nu aan die speciale regeling een wettelijke basis te geven. Het wil ons voorkomen, dat dit in principe toe te juichen valt, daar het de wijze van heffing van de omzetbelasting beter kan doen aansluiten op de eigenaardigheden, die het zoo gevarieerde bedrijfsleven kent.

Geheel in overeenstemming met den juridischen opzet der omzetbelastingwet is de nadere uitwerking van de juridische positie van hem die onder zoo'n speciale regeling komt te vallen gedelegeerd aan den Minister van Financiën. In een volgend artikel, waarin wij meer de juridische zijde van het wetsvoorstel zullen behandelen, zullen wij gelegenheid hebben na te gaan of zulks wel bevredigend genoemd mag worden.

Een voor een belastingwet wel uitzonderlijk voorschrift is vervat in het voorgestelde nieuwe art. 31bis, waarin strafbaar wordt gesteld het ten verkoop aanbieden en aankondigen van goederen op een wijze geschikt, om den indruk te wekken, dat de betaalde belasting niet of niet geheel op den koper wordt verhaald.

De bezwaren, die tegen dit uitzonderlijke voorschrift aangevoerd kunnen worden, ontzenuwt de ontwerper voor een goed deel door in zijn M. v. T. zelf te erkennen, dat de vraag of de omzetbelasting in werkelijkheid zal worden verhaald in laatste instantie door economische factoren en niet door wetsbepalingen wordt beheerscht.

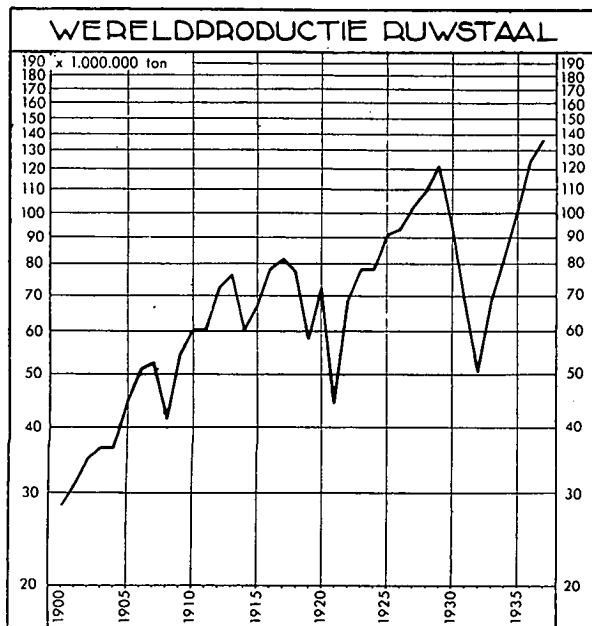
Wij zien in het voorgestelde art. 31bis dan ook slechts een inwilligen door den Minister van een verzoek, dat hem van de zijde van het kleinbedrijf heeft bereikt, waartoe hij gemakkelijk zal hebben kunnen besluiten, omdat het toch „buiten bezwaar van 's lands schatkist geschiedt". Toch hopen wij niet, dat de Minister op dezen weg zal voortgaan, want dan zal men o.i. binnenkort voor de inkomstenbelasting een nieuw artikel kunnen verwachten, waarin het strafbaar gesteld wordt een uiterlijken staat te voeren, die door de hoogte van het inkomen niet gemotiveerd wordt, daar dit misleidend is voor leveranciers.

In een volgend artikel zullen wij bepaalde punten in het wetsvoorstel nader bekijken, waarbij wij dan tevens gelegenheid hopen te vinden om op den juridieken opzet van de omzetbelastingwet en het onderhavige wetsvoorstel nader in te gaan.

Mr. Dr. E. TEKENBROEK.

DE IJZER- EN STAALINDUSTRIE IN 1937.

De wereldproductie van ijzer en staal heeft in 1937 een record omvang gehad. Wanneer wij echter nagaan, in welke mate het thans bereikte niveau dat van het topjaar voor de depressie, 1929, te boven gaat, komen wij tot de conclusie, dat de productie in 1937 nog betrekkelijk laag is geweest, dat althans na vijf jaren van herstel sedert het diepste punt van de depressie in 1932 de ijzer- en staalproductie in veel geringer mate het peil van voor de crisis heeft overschreden, dan na vroegere depressieperioden het geval placht te zijn.

Bovenstaande grafiek, die het verloop van de ruwstaalproductie sedert 1900 in beeld brengt, laat dit duidelijk zien. In het jaar 1913 b.v. was de staalproductie 23 miljoen ton hoger of bijna 50 pCt. groter dan in het daaraan voorafgaande topjaar 1907. In 1929 overschreed de productie die van 1920 met 48 miljoen ton of met ongeveer 65 pCt.

In 1937 was de ruwstaalproductie 136.1 miljoen ton tegen 121.5 miljoen ton in 1929; het verschil is slechts 14.6 miljoen ton of 12 pCt. Men moet hierbij nog in aanmerking nemen, dat in Rusland in 1937 17.8 miljoen ton ruwstaal is gemaakt tegen 4.8 miljoen ton in 1929, zoodat bijna de geheele stijging voor rekening van dit land komt. In de overige wereld, als geheel genomen, is de stijging dus wel zeer gering geweest.

Moet hieruit — en trouwens uit het geheele verloop van de productielijn, die, vooral wanneer wij in aanmerking nemen, dat in 1938 de productie wel lager zal zijn dan die van 1937, asymptotisch neigt te worden — geconcludeerd worden, dat de wereld zoo langzamerhand verzadigd raakt aan ijzer en staal?

Productie van

	Ruwijzer			Ruwstaal		
	1929	1936	1937 ¹⁾	1929	1936	1937 ¹⁾
	In miljoenen tonnen					
Vereen. Staten..	43.2	31.1	37.1	55.1	34.9	50.2
Duitschland....	15.5	15.3	16.0	18.5	19.2	19.8
Engeland.....	7.7	7.8	8.6	9.7	11.9	13.2
Frankrijk.....	10.4	6.2	7.9	9.7	6.7	7.9
België en Luxem- burg.....	7.0	5.2	6.3	6.5	5.2	6.4
Rusland.....	4.3	14.3	14.5	4.9	16.3	17.8
Japan.....	1.5	2.2	2.8	2.3	4.9	5.5
Wereldproductie met inbegrip van andere landen..	99.0	91.2	104.6	121.5	124.1	136.1

¹⁾ Gedeeltelijk geschat.

Inderdaad mag het niet waarschijnlijk geacht worden, dat de wereldproductie van staal in het stormachtige tempo van vroeger zou hebben kunnen blijven stijgen, ook al was op de crisis van 1929 geen zoo ernstige depressie gevolgd als wij hebben gehad. Toch komt het ons voor, dat de betrekkelijk geringe staalproductie van 1937 vooral een gevolg is van de omstandigheid, dat er na die depressie nog veel aan het economisch leven is blijven haperen. Hierbij moet in het bijzonder gewezen worden op het verschijnsel, dat het herstel van de laatste jaren zich vooral voltrok in min of meer sterk geïsoleerde gebieden door middel van daartoe genomen „Ankurbeluugs"-maatregelen, zonder dat de eigenlijke wereldhuishouding veel verbetering onderging, terwijl bovendien nog in sommige landen, die overigens geheel aan het herstel deelnamen, bepaalde deelen van het economisch leven in een gedeprimeerden toestand bleven verkeren.

1937 heeft aanvankelijk alle verschijnselen te zien gegeven, die kenmerkend zijn voor een hausse. De prijzen van ijzer en staal liepen sterk op; de levertijden werden ongewoon lang; in sommige landen werden invoerrechten verlaagd, opdat buitenlandsch materiaal gemakkelijker kon worden ingevoerd en over de geheele wereld was men bezig aan de ijzer- en staalindustrie zoo snel mogelijk uitbreiding te geven. Het jaar is echter geëindigd in een duidelijke depressie.

Deze depressie is het duidelijkst tot uiting gekomen in de *Vereenigde Staten* en wel reeds in Mei 1937, doch meer definitief in September. De staalindustrie werkte in begin 1937 op 75 à 80 pCt. van de capaciteit. De productie liep gedurende de eerste maanden sterk op. Eind 1936 waren de prijzen omhooggegaan; begin 1937 was een tweede verhooging gevolgd en uit vrees voor verdere prijsstijgingen haastten de verbruikers zich hun orders te plaatsen. Een sterk stimulerende invloed ging ook uit van de arbeidsconflicten. In de automobiellindustrie was een staking uitgebroken, hetgeen op zich zelf natuurlijk veroorzaakte, dat van deze zijde minder orders bij de staalindustrie geplaatst werden, doch daar stond tegenover, dat andere verbruikers des te meer kochten, uit vrees, dat de stakingsbeweging zich tot de staalindustrie zou uitbreiden en er groote schaarschte zou ontstaan.

Begin Maart was de staalproductie gestegen tot 85 pCt. van de capaciteit. De prijzen der verschillende staalproducten werden opnieuw verhoogd in verband met een loonsverhoging en met de toepassing van de 40-urige werkweek. De orders bleven binnenstroomden en de productie bleef stijgen. Door sommigen werd echter toen reeds de situatie „too good to be healthy" geacht.

Het was in dien tijd, dat President Roosevelt verklaarde, dat naar zijn meening de prijzen van grondstoffen als koper en staal te veel waren gestegen. Enkele staalproducenten vonden hierin aanleiding mede te deelen, dat zij de prijzen voor het derde kwartaal 1937 ongewijzigd zouden laten. Dit bracht

aanvankelijk eenige rust; nu geen verdere prijsverhoging voor de deur bleek te staan, nam de stroom van nieuwe orders af. Er was echter nog zulk een achterstand, dat de productie bleef stijgen. Tegen het eind van Mei bereikte deze het hoogste punt op ruim 91 pCt. van de capaciteit. Daarna trad een scherpe daling in als gevolg van stakingen. Toen deze omstreeks 1 Juli waren opgeheven, volgde wel een gedeeltelijk herstel, doordat nog vele orders moesten worden uitgevoerd, doch nieuwe orders kwamen in onvoldoende mate binnen. De situatie was veranderd. Het bedrijfsleven bleek verontrust te zijn door de sociale en fiscale politiek van de Regeering. In het begin van het jaar had men gevreesd voor schaarschte aan staal, nu vreesde men andere moeilijkheden en men zette zijn aankopen stop. In het bijzonder in het laatste kwartaal van 1937 daalde de staalproductie sterk en het jaar eindigde met een productie van nog geen 20 pCt. van de capaciteit. In Januari volgde hierop wel eenig herstel, maar de situatie is toch uiterst ongunstig gebleven.

Zoals uit de bij dit artikel behorende tabel blijkt, was de Amerikaansche productie in 1937 hooger dan in 1936, doch lager dan in 1929. Dit laatste is vooral het gevolg van de daling gedurende het laatste kwartaal, want gedurende de eerste negen maanden van 1937 bewoog de productie zich op het niveau van 1929.

De volgende gegevens, die wij aan „The Iron Age” ontleenen, doen zien, hoezeer de vraag naar staal plotseling is afgenomen. De automobielpductie in de Vereenigde Staten bedroeg in 1937 bijna 5 miljoen wagens, tegen 4.6 miljoen in 1936 en 5.6 miljoen in 1929. Van de productie van 1937 hadden echter drie vijfden in het eerste halfjaar plaats. De orders der spoorwegen voor wagens en locomotieven waren lager dan in 1936, doch geconcentreerd in de eerste maanden van het jaar. Zoo werden in 1936 67.500 goederenwagens besteld, in 1937 slechts 49.700, doch daarvan 60 pCt. in het eerste kwartaal en ruim 91 pCt. in het eerste halfjaar. Van de bestelde personenwagens en locomotieven werd bijna 80 pCt. in het eerste kwartaal besteld. Het is duidelijk, dat onder zulke omstandigheden op de „boom” een ernstige daling van de bedrijvigheid moest volgen.

Van veel meer betekenis dan gewoonlijk was in 1937 de Amerikaansche export. In totaal bedroeg de uitvoer van ijzer en staal, zonder schrot, 3.5 miljoen ton tegen 1.2 miljoen ton in 1937 en 2.4 miljoen ton in 1929. Naar het Verre Oosten werd 1.4 miljoen ton geëxporteerd, naar Europa 0.8 miljoen ton.

Hierin is begrepen de uitvoer van ruwijzer, die in 1937 782.000 ton bedroeg tegen slechts 5.000 ton in 1936. De invoer van ruwijzer bedroeg 1.12.000 ton tegen 166.000 ton in 1936. Amerika is dus een exportland van ruwijzer geworden en tegelijk de belangrijkste exporteur.

Dit wijst erop, evenals trouwens het cijfer van den totalen export van ijzer en staal, dat in de overige wereld, juist als aanvankelijk in de Vereenigde Staten het geval was, een aanmerkelijke behoefte aan deze grondstoffen was ontstaan, althans, dat daar nog minder gemakkelijk dan in Amerika door uitbreiding van de productie in die behoefte voorzien kon worden. Een feit is ook, dat in de overige wereld lang niet zulk een plotselinge daling van de vraag heeft plaats gevonden.

De Amerikaansche uitvoer van schrot bedroeg in 1937 4.1 miljoen ton tegen 1.9 miljoen ton in 1936. De overige staalproducerende landen hebben hun schrotuitvoer ingekrompen of geheel stopgezet. Hieruit blijkt het belangrijke verschil in grondstoffenbasis. De Amerikanen staan er, wat dat betreft, veel gemakkelijker voor dan hun collega's in Europa en Azië. De sterk oplopende schrotprijzen deden het schrot dan ook het land uitstroomen.

De in de eerste helft van 1937 opgelopen ijzer-

en staalprijsen, zijn door de Amerikaansche producenten, ondanks de vermindering van de vraag tot nu toe gehandhaafd.

De Regeering heeft zich wel voor verlaging uitgesproken, maar zij steunde tegelijkertijd de arbeiders in hun streven naar handhaving van de loonen. De producenten zijn van oordeel, dat de kooplust door lagere prijzen nauwelijks gestimuleerd zou worden.

* * *

De in den loop van 1937 in de Vereenigde Staten uitgebroken depressie heeft, zooals men weet, niet nagelaten invloed uit te oefenen op den algemeenen gang van zaken in de overige wereld. Wat de ijzer- en staalindustrie betreft, was die invloed tot nu toe vooral merkbaar op de exportmarkt. In landen, waar de producenten in hoofdzaak te maken hebben met een door bepaalde omstandigheden gestimuleerde binnenlandsche markt, is van dien invloed nog niet veel te bespeuren geweest.

Zoo is in *Duitschland* nog in het geheel geen vermindering van de ijzer- en staalproductie ingetreden. Dit land heeft een groote binnenlandsche behoefte, om niet te spreken van een nijpend gebrek aan ijzer en staal in verband met de herbewapening en vooral ook in verband met de uitvoering van het vierjarenplan, waarvoor groote investeringen noodig zijn. In het kader van dit plan zijn ook de Reichswerke „Hermann Göring” opgericht, die in het bijzonder tot taak hebben binnenlandsche ertsen met een laag ijzergehalte te verwerken. Op deze wijze hoopt men *Duitschland's* behoefte aan buitenlandsche ertsen belangrijk te beperken. Ondanks de nieuwe methoden, die bij het verwerken van arme ertsen worden toegepast, vormen deze geen basis voor een rendabele ijzerproductie. Het is dan ook volkomen begrijpelijk, dat in *Duitschland* maatregelen zijn genomen, om te voorkomen, dat het duur geproduceerde ijzer gebruikt wordt voor minder belangrijke doeleinden! Men heeft een uitvoerige lijst opgemaakt van voorwerpen, die niet meer van ijzer of staal gemaakt mogen worden. Verder geschiedt de verdeling van het geproduceerde materiaal over de verwerkende takken van nijverheid door middel van een contingentenstelsel, waarbij natuurlijk zij, die leveranties hebben voor de bewapening, maar vooral voor het vierjarenplan, voorgaan. Ook voor den export wordt gezorgd, want die brengt deviezen op.

De totale uitvoer van ijzer en staal uit *Duitschland* is echter slechts weinig gestegen en bedroeg in 1937 3.7 miljoen ton tegen 3.6 miljoen ton in 1936 en 5.6 miljoen ton in 1929. Hieruit blijkt wel, hoe zeer de uitbreiding, welke de productie onderging, uitsluitend op de binnenlandsche markt steunde.

In verband met zijn deviezenpositie voert *Duitschland* bij voorkeur eindproducten uit en halffabrikaten in. Er is dan ook een verschuiving te constateeren in de samenstelling van den in- en uitvoer, die duidelijk uitkomt in de cijfers betreffende het in- en uitgevoerde ruwijzer. De invoer hiervan overtrof in 1937 den uitvoer, zoodat *Duitschland* een invoersaldo aan ruwijzer had en wel van 56.000 ton tegen een uitvoersaldo van 129.000 ton in 1936. Om den invoer te vergemakkelijken is in October j.l. het invoerrecht van RM 10.— per ton verlaagd tot RM 1.— per ton.

Ondanks de groote behoefte zijn de *Duitsche* binnenlandsche prijzen voor ijzer en staal niet gestegen. De prijssituatie is zeer eenvoudig, aangezien de laatste jaren deze prijzen in het geheel niet veranderd zijn, niettegenstaande de wereldmarkt de gevolgen van een diepe depressie, een hausse en opnieuw een depressie onderging. Geruimen tijd werd dan ook in het binnenland verkocht tegen prijzen, die hooger waren dan die op de wereldmarkt; tijdens de hausse waren ze lager en nu zijn ze opnieuw aan den hoogen kant.

Dat eenvoudig echter niet altijd het kenmerk is van

het ware, mag blijken uit hetgeen wij vermeldden omtrent de lijst van goederen, die in Duitschland niet meer van ijzer en staal gemaakt mogen worden. De waardeering van dit materiaal komt in de Duitse prijzen slechts onvolkomen tot uiting!

* *

De ijzer- en staalindustrie in *Engeland* is verleden jaar het onderwerp geweest van een rapport, dat is uitgebracht door de Import Duties Advisory Committee. Aanleiding tot het onderzoek, waarvan de resultaten in dit rapport zijn neergelegd, was de vrees, welke in breede kringen heerschte, dat de industrie misbruik zou maken van de monopoliepositie, die zij door de beschermende rechten had verkregen en dat zij niet in staat zou zijn in de behoeften van het bedrijfsleven en van de bewapening te voorzien.

Het Comité erkent, dat door de tarievenpolitiek en meer nog door de regeling van en de controle op import, productie en prijzen den verbruikers de gelegenheid is ontnomen het buitenlandse ijzer en staal tegen het Engelsche en de Engelsche producenten onderling tegen elkaar uit te spelen. Het is begrijpelijk, dat de vrees wordt gekoesterd, dat de bescherming, waarbinnen de industrie zich veilig voelt, tot gevolg heeft, dat de efficiency van de productie uit het oog wordt verloren, en dat bij de prijspolitiek te veel rekening wordt gehouden met de belangen van de zwakste producenten. Ook zou het opkomen van nieuwe producenten verhinderd kunnen worden, waardoor de mogelijkheid van concurrentie zou worden uitgeschakeld, zooals in een bekend en uitvoerig in het rapport besproken geval is voorgekomen.

De Rapporteurs stellen zich echter op het standpunt, dat een terugkeer tot het ongeorganiseerde beleid, de welhaast toevallige ontwikkeling en de grootendeels ongebreidelde concurrentie van voor 1932 niet mogelijk is. Bovendien mag de Staat zich niet onttrekken aan de verantwoordelijkheid ten aanzien van den gang van zaken in een industrie, die van zoo vitale betekenis is voor de natie. Daarom zal voortgegaan moeten worden met het systematisch ordenen van de geheele industrie door middel van een volledige organisatie van haar bedrijfstakken, van flexibele invoerrechten en van overeenkomsten met buitenlandse producenten. Tegelijkertijd zal ervoor gewaakt moeten worden, dat de euvelen van het monopolie zich niet voordoen, zoodat het publieke belang in acht wordt genomen, wat de prijzen betreft en ook ten aanzien van de uitbreiding en verbetering van de productiecapaciteit.

Gezegd moet worden, dat de Engelsche ijzer- en staalindustrie, die zich in de depressiejaren in een zeer précaire situatie bevond, zich na de instelling van de beschermende rechten in 1932 krachtig hersteld en uitgebreid heeft. De capaciteit der staalindustrie is thans grooter dan ooit tevoren en bedraagt 13½ miljoen ton per jaar. In den loop van 1938 zal nog een uitbreiding tot 14 miljoen ton plaats vinden.

Evenmin als in Duitschland heeft de conjunctuurele omslag in de Vereenigde Staten eenigen invloed op de productiecijfers in Engeland gehad, die gedurende 1937 nog voortdurend gestegen zijn. De productie is belangrijk hooger dan in 1936 en ook veel hooger dan in 1929.

Evenals in Duitschland is de productie sterk gestimuleerd door de binnenlandsche markt en vooral door de bewapening. Volgens een taxatie is in 1937 direct en indirect voor bewapening 3½ miljoen ton staal gebruikt. In den loop van 1938 zal deze behoefte wel verminderen, aangezien niet meer in dezelfde mate fabrieken behoeven te worden gebouwd en machines vervaardigd ten dienste van de productie van oorlogsbenodigdheden. Engeland krijgt dan een belangrijke capaciteit vrij, die het zeker door grooteren export in bedrijf zal trachten te houden. Er is dan ook alle aanleiding om te verwachten, dat,

ondanks de overeenkomst, die tusschen de Engelsche producenten en het continentale ruwstaalkartel bestaat, de situatie op de exportmarkt, die nu reeds niet al te rooskleurig is, er niet beter op zal worden.

Te meer is er aanleiding hieromtrent eenigszins somber gestemd te zijn, omdat het natuurlijke afzetgebied van Engeland, de Empire-landen, als zoodanig in betekenis achteruitgaat, doordat deze landen zichzelf als ijzer- en staalproducenten zijn gaan ontwikkelen.

De totale export van ijzer en staal, zonder schrot, bedroeg in 1937 2.6 miljoen ton, tegen 2.2 miljoen ton in 1936 en 4.4 miljoen ton in 1929. De invoer was ook zeer belangrijk, nl. 2.0 miljoen ton tegen 1.5 miljoen ton in 1936 en 2.8 miljoen ton in 1929. Het Engelsche uitvoersaldo is dus niet heel groot geweest.

Wat ruwijzer betreft, is Engeland de laatste jaren een invoerland geweest. In 1929 had het nog een uitvoersaldo van meer dan 300.000 ton; in 1936 bedroeg het invoersaldo 150.000 ton en in 1937 bijna 500.000 ton. In verband met de groote behoefte aan ruwijzer werd het in 1932 ingestelde invoerrecht van 33½ pCt. in Maart 1937 opgeheven. Het invoerrecht op staal werd in twee etappen belangrijk verlaagd. Het bedraagt thans 2½ pCt. voor invoer onder certificaat en 12½ pCt. voor den overigen invoer. Onder certificaat worden in hoofdzaak de hoeveelheden ingevoerd, waaromtrent de Engelsche producenten een overeenkomst hebben met het ruwstaalkartel.

De Engelsche staalpijzen werden per 1 Mei 1937 verhoogd in verband met de verhooging van de prijzen voor erts, kooks en schrot en de stijging van de loonen. De ruwijzerprijzen zijn eenige malen verhoogd. Zij zijn thans hoog in verhouding tot het niveau van de wereldmarkt, maar een stelsel van trouwabatten bemoeilijkt de concurrentie zeer. Overigens overweegt men het in Maart 1937 afgeschafte invoerrecht op ruwijzer opnieuw in te stellen. Ook de invoerrechten op staal zullen verhoogd worden. Men heeft zich niet voor niets uitgesproken voor flexibele invoerrechten!

* *

In Frankrijk, België en Luxemburg heeft de ijzer- en staalproductie het niveau van 1929 nog niet bereikt. Vooral in *Frankrijk* is men daar nog ver van verwijderd gebleven. De oorzaak van dit achterblijven bij de ontwikkeling in Duitschland en Engeland is uit den aard der zaak gelegen in de nog steeds in Frankrijk heerschende depressie. De industrie vond geen willig afzetgebied in eigen land. Natuurlijk heeft men wel eenigermate geprofiteerd van de opleving elders, maar in het begin van het jaar vormde de verkorting van den arbeidstijd een hindernis voor een sterke uitbreiding der productie en in de laatste maanden had de exportmarkt weer veel van haar aantrekkelijkheid verloren.

Intusschen is de uitvoer van ruwijzer uit Frankrijk in 1937 aanzienlijk geweest, nl. 421.000 ton tegen 149.000 in 1936. De Fransche binnenlandsche prijzen, die onder controle van de Regeering staan, waren in begin 1937 veel lager dan hetgeen op de wereldmarkt te bedingen was. Zij zijn in den loop van het jaar eenige malen verhoogd, doch deze verhoogingen werden voor een groot deel teniet gedaan door de waardevermindering van den Franc. De Fransche staalpijzen stegen nog minder, vrijwel niet meer dan omgekeerd evenredig met de depreciatie van het ruilmiddel.

In *België* en *Luxemburg* heeft de productie het niveau van 1929 dichter benaderd dan in Frankrijk. Gedurende de laatste maanden is de bedrijvigheid echter sterk achteruitgegaan, hetgeen samenhangt met den gang van zaken op de exportmarkt, waarvan België en Luxemburg zeer afhankelijk zijn. Per hoofd der bevolking wordt in deze landen meer ijzer en staal gemaakt dan in eenig ander land ter wereld; de verbetering van de binnenlandsche economische

situatie was dan ook niet voldoende om de ijzer- en staalindustrie een goeden afzet te verzekeren, zooals in Duitschland en Engeland het geval was.

De prijzen staan hier ook in meer direct contact met de wereldmarkt. De ruwijzerprijzen liepen scherp omhoog tot Mei om daarna te dalen tot ongeveer het niveau van het begin van het jaar. De staalproducties zijn in de eerste helft van 1937 eveneens eenige malen verhoogd en daarna door het kartel ongewijzigd gehandhaafd. Alleen de prijzen van halffabrikaten zijn in Februari 1938 eenigszins verlaagd.

De verschillende minder belangrijke Europeesche productielanden hebben een min of meer stijgende of een gelijkblijvende voortbrenging te zien gegeven. Vrij belangrijk is de productie gestegen in *Tsjecho-Slowakije*, belangrijker nog in *Zweden*. *Polen* is ongeveer op het niveau gekomen van 1929, *Oostenrijk* is daar nog onder gebleven. In *Italië* is de staalproductie iets lager dan in 1929, de ruwijzerproductie is echter gestegen. Dit hangt samen met de omstandigheid, dat Italië, evenals andere landen, onafhankelijker wil worden van het buitenland wat zijn grondstoffen betreft. Het is voor de staalproductie sterk aangewezen op invoer van buitenlandsch schrot, dat het nu door eigen ruwijzer poogt te vervangen.

De gedurende de laatste jaren sterk gestegen productie van *Rusland* is in 1937 belangrijk achtergebleven bij hetgeen in het productieplan was begroot. De ruwijzerproductie bedroeg 14.5 miljoen ton tegen 14.3 in 1936; de ruwstaalproductie 17.8 miljoen ton tegen 16.3 in 1936. Begroot was resp. 16 en 20.1 miljoen ton. Voor 1938 heeft men nu veel bescheidener cijfers in de begroting opgenomen, nl. resp. 15.8 en 15.6 miljoen ton. Men heeft dus zelfs lagere cijfers vastgesteld dan in 1937 zijn behaald. Zeer merkwaardig is, dat de staalproductie iets lager dan de ruwijzerproductie is begroot.

De productie van ruwijzer en ruwstaal in *Japan* bedroeg in 1936 resp. 2.2 en 4.9 miljoen ton. In 1937 is veel meer voortgebracht; de juiste cijfers zijn echter niet bekend, aangezien Japan sinds het begin van het conflict in China geen statistische gegevens verstrekt. De ruwijzerproductie wordt geschat op 2.8 miljoen ton, de ruwstaalproductie op 5.5 miljoen ton. Evenals Italië is Japan zeer afhankelijk van den invoer van schrot, dat in groote hoeveelheden uit de Vereenigde Staten ingevoerd wordt. Japan tracht nu door het stimuleeren van de binnenlandsche ertsproductie en door grooteren invoer van erts minder afhankelijk van schrot te worden.

* * *

Wat de *exportmarkt* betreft, wordt de situatie ten aanzien van ruwijzer duidelijk gekarakteriseerd door de noteering van Lux III fob Antwerpen. Deze noteering bedroeg in Januari 1937 ongeveer 77/6; steeg daarna tot 135/- in Mei en daalde vervolgens tot ongeveer 80/- in het eind van December 1937. Gedurende de eerste maanden van 1938 is deze daling voortgegaan. De prijs ligt thans onder het niveau van Januari 1937. Hieruit kan blijken hoezeer de stemming op de exportmarkt is omgeslagen, toen de aanvankelijk bestaande vrees, dat zich een tekort aan ruwijzer zou voordoen, werd verdreven door omvangrijke exporten uit Frankrijk en de Vereenigde Staten.

De exportmarkt voor staal was in het begin van het jaar zeer vast. De verbruikers wilden tot 40 goudshillings boven de officieele exportprijzen betalen voor spoedige levering, maar het materiaal was schaarsch. Het Internationale Staalkartel verhoogde eenige malen de prijzen, waardoor b.v. de noteering voor staafstaal van £ 4.5.- goud op £ 6.- goud kwam te liggen. Hierop werden nog extra's betaald.

Ook hier kwam in Mei een kentering. Wel bleef de stemming voorloopig nog vast, doch de extra's krompen in en de producenten, die niet meer zulke groote orders kregen, konden hun achterstand inhalen, zoodat de levertijden korter werden. In October sloeg

de stemming definitief om. De verbruikers onthielden zich meer en meer van het doen van aankopen, terwijl daarentegen de concurrentie van Amerikaanse zijde dringender werd en de kartelprijzen onderboden werden. Het Staalkartel vond hierin nog niet dadelijk aanleiding de prijzen te verlagen; men wilde nog trachten met de Amerikanen tot een overeenstemming te komen. Alleen op de Oost-Aziatische markten, waar de concurrentie zeer actief was, ging men tot een officieuze verlaging van de prijzen over. Ook werden de prijzen voor scheepsplaten, een belangrijk Amerikaansch uitvoerproduct, voor Nederland en Scandinavië verlaagd.

Er zijn met de Amerikanen verschillende besprekingen gevoerd met het doel tot handhaving van minimumprijzen te komen. Een oogenblik leek het of deze besprekingen wel resultaten hadden opgeleverd. In het begin van 1938 werden echter de onderbiedingen, die nooit geheel hadden opgehouden, weer veelvuldiger. Het kartel ging toen tot prijsverlaging over (voor staafstaal van £ 6.- tot £ 5.5.- goud), doch er moesten ook nog concessies op de prijzen worden toegestaan, die voor de verschillende producten verschillend waren. Nieuwe besprekingen met de voornaamste Amerikaanse producenten hebben thans te New-York plaats gevonden; deze moeten wel eenig resultaat hebben gehad, maar veel positiefs is er niet van bekend geworden.

* * *

Tenslotte nog iets over *Nederland*. Welk een belangrijke markt voor ijzer en staal ons land is, blijkt wel uit den omvangrijken invoer, die in 1937 1.260.000 ton bedroeg tegen 920.000 ton in 1936. De belangrijkste posten daarvan zijn staafstaal, betonstaal, profielen, balken, stalen platen en verder blik en rails. Ruwijzer wordt in ons land niet veel ingevoerd. In de behoefte daaraan wordt vrijwel geheel voorzien door het Hoogovenbedrijf te IJmuiden. De ruwijzerproductie van dit bedrijf, welke 250.000 à 300.000 ton per jaar bedraagt, gaat die behoefte ver te boven, zoodat het grootste gedeelte van de productie op de exportmarkt verkocht moet worden. De uitvoer bedroeg in 1937 circa 240.000 ton.

Tot uitbreiding van de Nederlandsche ijzer- en staalindustrie, waartoe de grootte van de Nederlandsche markt alle aanleiding gaf, zijn in den loop van 1937 enkele belangrijke besluiten genomen.

De *Nederlandsche Staalfabrieken v/h J. M. de Muinck Keizer* te Utrecht hebben een uitbreiding ondergaan, waardoor de fabricage van staafstaal, kleine profielen en walsdraad ter hand genomen kon worden. De afzet van staafstaal en profielen geschiedt op de binnenlandsche markt ingevolge overeenkomsten met het Internationale Staalkartel en de Vereeniging van IJzerhandelaren. Het geproduceerde walsdraad wordt in de eigen draadtrekkerij verder verwerkt.

De *Nederlandsche Kabelfabriek* te Delft heeft besloten haar bedrijf uit te breiden met een Siemens-Martinstaalfabriek en met een walserij, trekkerij en verzinkerij voor de fabricage van ijzerdraad en bandijzer.

Verder zijn *Van Leer's Vereenigde Fabrieken* overgegaan tot het bouwen van een walserij in de onmiddellijke nabijheid van de Hoogovens te IJmuiden, voor de vervaardiging van dunne stalen platen, die door deze onderneming gebruikt worden om vaten te maken.

Tenslotte heeft het *Hoogovenbedrijf* zelf in het begin van 1937 een fabriek voor het maken van gegoten ijzeren buizen in bedrijf genomen en later in het jaar besloten tot het bouwen van een staalfabriek, waarin een gedeelte van het vervaardigde ruwijzer verder verwerkt zal worden.

J. W. F. SLIGTING.

Table with columns for GERST, MAIS, ROGGE, TARWE, BURMA RIJST, BOTER per kg., KAAS, and EIEREN. Includes sub-headers for Rotterdam, Terrijn, and various grades. Rows list years from 1927 to 1937 and 1938.

Table with columns for JUTE, KATOEN, AUSTRALISCHE WOL, JAPAN, ZIJDE, and RUBBER. Includes sub-headers for Midling Upland, Super Fine C.P., and various wool types. Rows list years from 1927 to 1937 and 1938.

Table with columns for KOPER, LOOD, TIN, IJZER, GIETERIJ-IJZER, ZINK, and ZILVER. Includes sub-headers for Standard, Locco, and various metal types. Rows list years from 1927 to 1937 and 1938.

	GE-SLACHTE RUNDEREN (versch) per 100 kg Rotterdam		GE-SLACHTE VARKENS (versch) per 100 kg Rotterdam		DEENSCH BACON middelgew. No. 1 Londen per cwt.			BEVROREN ARG. RUND-VLEESCH Londen per 8 lbs.			CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland			KOFFIE Loco R'dam/A'dam per 1/2 kg.		SUIKER Witte krist.-suiker loco Rotterdam/A'dam per 100 kg.		THEE N.-Ind. thee-veiling A'dam Gem. Java- en Sumatrathee per 1/2 kg.		Indexcijfer voedings- en genot-middelen		
	f	%	f	%	Herl.	Ned.Ct.	Not.	Herl.	Ned.Ct.	Not.	Herl.	Ned.Ct.	Not.	Robusta	Superior Santos	cts.	%	cts.	%			
1927	—	—	—	—	65,15	97,8	sh. 107/16	2,73	92,2	4/6	41,21	119,4	sh. 68/-	46,87 ⁵	95,5	54,10	91,4	19,12 ⁵	119,6	82,75	109,2	101,3
1928	93,—	98,2	77,50	90,8	66,80	100,3	110/5	3,03	102,4	5/-	34,64	100,4	57/3	49,62 ⁵	101,1	63,48	107,3	15,85	99,1	75,25	99,3	102,2
1929	96,40	101,8	93,12 ⁵	109,2	67,81	101,8	112/2	3,12	105,4	5/2	27,70	80,2	45/10	50,75	103,4	59,90	101,2	13,—	81,3	69,25	91,4	94,7
1930	108,—	114,0	72,90	85,5	57,19	85,9	94/7	2,97	100,3	4/11	21,04	61,0	34/11	32	65,2	38,10	64,4	9,60	60,0	60,75	80,2	72,1
1931	88,—	92,9	48,—	56,3	35,72	53,6	63/6	2,44	82,4	4/4	13,84	40,1	24/7	25	50,9	27,10	45,8	8,—	50,0	42,50	56,1	53,3
1932	61,—	64,4	37,50	44,0	25,46	38,2	58/7	1,70	57,4	3/11	11,77	34,1	27/1	24	48,9	30,04	50,8	6,32 ⁵	39,6	28,25	37,3	43,0
1933	52,—	54,9	49,50	58,0	30,74	46,2	74/7	1,54	52,0	3/9	9,30	26,9	22/7	21,10	43,0	22,83	38,6	5,32 ⁵	34,5	32,75	43,2	47,0
1934	61,50	64,9	46,65	54,7	32,94	49,5	88/1	1,42	48,0	3/9 1/2	8,15	23,6	21/10	16,80	34,2	18,40	31,1	4,07 ⁵	25,5	40	52,8	34,9
1935	48,12 ⁵	50,8	51,62 ⁵	60,5	32,—	48,1	88/5	1,19	40,2	3/3 1/2	11,5	23,6	22/6	14,10	28,7	15,21	25,7	3,85	24,1	34,50	45,5	32,5
1936	53,42 ⁵	56,4	46,60	57,0	36,37	54,8	93/6	1,48	50,0	3/9 1/2	8,25	34,9	30/4	13,62 ⁵	28,7	16,87 ⁵	28,5	4,02 ⁵	25,2	40	52,8	38,2
1937	71,27 ⁵	75,3	61,85	72,5	42,27	63,5	94/1	1,90	64,2	4/3	17,35	50,3	38/8	16,62 ⁵	33,9	22,37 ⁵	37,8	6,22 ⁵	38,9	53,50	70,6	53,6
Jan. 1937	64,60	68,2	52,75	61,8	41,22	61,9	92/-	1,81	61,1	4/- 1/2	24,50	71,0	54/8	16,75	34,1	22,12 ⁵	37,4	5,57 ⁵	34,9	50,50	66,7	52,0
Febr. " "	64,17 ⁵	67,8	53,32 ⁵	62,5	38,49	57,8	86/-	1,80	60,8	4/- 1/4	21,09	61,1	47/2	18,25	37,2	24	40,6	5,72 ⁵	35,8	53,50	70,6	52,4
Maart " "	66,15	69,9	54,82 ⁵	64,3	39,83	59,8	89/2	1,67	56,4	3/8 3/4	23,—	66,7	51/6	18	36,7	23,80	40,2	6,10	38,1	55	72,6	53,7
April " "	71,—	75,0	56,25	65,9	42,32	63,6	94/3	1,72	54,1	3/10	20,83	60,3	46/5	17,87 ⁵	36,4	23,37 ⁵	39,5	6,12 ⁵	38,3	54,25	71,6	54,4
Mei " "	73,32 ⁵	77,4	56,75	66,5	42,71	64,1	95/-	1,90	64,2	4/2 1/4	17,30	50,1	38/6	17,50	35,7	23	38,9	6,07 ⁵	38,0	55	72,6	53,6
Juni " "	80,25	84,7	55,75	65,3	39,87	59,9	88/10	2,04	68,9	4/6 1/4	15,66	45,4	34/11	17,50	35,7	23	38,9	6,52 ⁵	40,8	50,50	66,7	52,7
Juli " "	78,45	82,8	60,85	71,3	42,63	64,0	94/6	1,97	66,6	4/4 1/2	16,46	47,7	36/6	17,50	35,7	23	38,9	6,57 ⁵	41,1	55	72,6	55,1
Aug. " "	77,87 ⁵	82,2	67,87 ⁵	79,6	46,32	69,6	102/6	2,13	72,0	4/8 1/2	17,61	51,0	39/-	17	34,6	23	38,9	6,50	40,6	54,75	72,3	55,3
Sept. " "	72,42 ⁵	76,5	69,20	81,1	46,17	69,3	102/10	1,96	66,2	4/4 1/2	15,97	46,3	35/7	16,75	34,1	23	38,9	6,32 ⁵	39,6	56	73,9	55,1
Oct. " "	69,97 ⁵	73,7	70,20	82,3	43,70	65,6	97/6	1,91	64,5	4/3	12,55	36,4	28/-	15,75	32,1	22,87 ⁵	38,7	6,40	40,0	55,25	72,9	55,0
Nov. " "	68,17 ⁵	72,0	72,37 ⁵	84,8	40,77	61,2	90/6	1,95	65,9	4/4	12,18	35,3	27/1	13,50	27,5	20	33,8	6,42 ⁵	40,2	53,75	71,0	52,2
Dec. " "	68,95	72,8	72,15	84,6	43,23	64,9	96/2	1,92	64,9	4/3 1/2	11,07	32,1	24/8	13	26,5	17,25	29,2	6,40	40,0	47,75	63,0	51,0
Jan. 1938	70,82 ⁵	74,8	70,37 ⁵	82,5	43,54	65,4	97/-	1,96	66,2	4/4 1/2	12,18	35,3	27/2	13	26,5	16,10	27,2	6,17 ⁵	38,6	51,25	67,7	51,3
Febr. " "	70,25	74,2	68,75	80,6	43,95	66,0	98/-	2,00	70,3	4/7 1/2	12,44	36,0	27/9	13	26,5	16	27,0	5,40	33,8	50,25	66,3	50,5
-8 Mrt. " "	69,—	72,9	67,—	78,5	45,74	68,7	102/-	2,08	67,6	4/5 1/2	13,90	40,3	31/-	13	26,5	16	27,0	5,12 ⁵	32,0	50,25	66,3	49,5
-15 " "	69,—	72,9	65,50	76,8	45,73	68,7	102/-	1,96	66,2	4/4 1/2	13,90	40,3	31/-	13	26,5	16	27,0	5,12 ⁵	32,0	50,75	67,0	49,3
-22 " "	69,30	73,2	66,50	78,0	45,93	69,0	102/-	1,93	65,2	4/3 1/2	13,35	38,7	31/-	13	26,5	15	25,4	5,—	31,3	50,75	67,0	48,9
-29 " "	69,30	73,2	66,50	78,0	45,77	68,7	102/-	1,83	61,8	4 1	12,79	37,1	28/6	13	26,5	15	25,4	5,—	31,3	53,75	71,0	48,1

	GRENEHOUT Zweedsch ongesorterd 2 1/2 X 7 per standaard		VURENHOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finl. per standaard van 4.672 M ³ .		KOE-HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pond Veiling te Amsterdam		COPRA Ned.-Ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam		GRONDNOTEN Gepelde Coromandel, per longton c.i.f. Londen		LIJNZAAD La Plata loco Rotterdam per 1000 kg. 1)		GOUD cash Londen per ounce fine		Indexcijfer agrarische grondstoffen	Algemeen indexcijfer	Indexcijfer uitvoer-producten				
	Herl.	Ned.Ct.	Not.	Herl.	Ned.Ct.	Not.	Herl.	Ned.Ct.	Not.	Herl.	Ned.Ct.	Not.	Herl.	Ned.Ct.				Not.			
1927	230,28	100,0	19,—	160,50	105,1	40,43	100,9	32,62 ⁵	106,5	266,03	106,4	21.18/11	185,—	95,0	51,50	100,1	sh. 85/-	105,3	104,4	124,1	124,1
1928	229,90	100,0	19,—	151,50	99,2	47,58	118,7	31,87 ⁵	104,1	254,10	101,6	21,—	185,25	95,1	51,45	100,0	85/-	102,0	100,2	94,6	94,6
1929	229,71	99,9	19,—	146,—	95,6	32,25	80,5	27,37 ⁵	89,4	230,16	92,0	19,—	214,—	109,9	51,40	99,9	85/-	92,7	95,4	84,5	84,5
1930	218,43	95,0	18,1/2	141,50	92,7	25,36	63,3	22,62 ⁵	73,9	175,55	70,2	14,10/4	181,75	93,3	51,40	99,9	85/-	69,6	75,1	60,0	60,0
1931	187,88	81,7	16,14/-	110,75	72,5	18,65	46,5	15,37 ⁵	50,2	136,69	54,7	12,2/11	95,50	49,0	52,—	101,1	92/5	47,8	54,6	44,7	44,7
1932	136,14	59,2	15,13/4	69,—	45,2	11,15	27,8	13,—	42,4	130,52	52,2	15,—/4	70,—	35,9	51,25	99,6	118/-	35,1	43,0	38,4	38,4
1933	136,48	59,3	16,11/2	73,50	48,1	13,26	33,1	9,30	30,4	90,39	36,1	10,19/4	75,50	38,8	51,35	99,8	124/7	33,1	39,0	34,5	34,5
1934	134,02	58,3	17,18/4	76,50	50,1	12,07	30,1	6,90	22,5	71,90	28,7	9,12/3	72,75	37,3	51,50	100,1	137/8	31,8	37,3	36,5	36,5
1935	127,91	55,6	17,13/4	59,50	39,0	12,54	31,3	9,15	29,9	104,26	41,7	14,8/-	67,25	34,5	51,50	100,1	142/2	32,2	37,0	34,8	34,8
1936	139,98	60,9	17,19/10	78,25	51,3	15,40	38,4	11,90	38,9	113,49	45,4	14,11/9	85,—	43,6	54,60	106,1	140/4	39,0	42,2	40,7	40,7
1937	205,35	89,3	22,17/2	132,25	86,6	23,35	58,2	15,22 ⁵	49,7	127,81	51,1	14,4/8	110,50	56,8	63,20	122,8	140/9	53,4	57,8	46,3	46,3
Jan. 1937	181,—	78,7	20,4/-	118,75	77,8	21,50	53,6	20,62 ⁵	67,3	145,04	58,0	16,3/9	102,75	52,8	63,45	123,3	141/8	55,1	56,4	58,5	58,5
Febr. " "	187,95	81,7	21,—	125,—	81,9	22,75	56,8	17,95	58,6	132,01	52,8	14,15/-	99,25	51,0	63,60	123,6	142/1	54,1	57,0	59,5	59,5
Maart " "	201,84	87,8	22,12/-	135,—	88,4	25,—	62,4	18,05	58,9	137,54	55,0	15,8/-	106,75	54,8	63,60	123,6	142/4	57,5	61,5	64,8	64,8
April " "	208,79	90,8	23,5/-	135,—	88,4	28,50	71,1	16,87 ⁵	55,1	138,95	55,6	15,9/8	114,50	58,8	63,45	123,3	141/5	59,3	60,4	63,6	63,6
Mei " "	211,29	91,9	23,10/-	137,—	89,7	26,25	65,5	14,95	48,8	127,60	51,0	14,4/-	112,50	57,8	63,15	122,7	140/8	56,7	60,2	58,2	58,2
Juni " "	211,01	91,8	23,10/-	137,50	89,1	24,25	60,5	14,32 ⁵	46,8	130,85	52,3	14,11/7	110,50	56,7	63,10	122,6	140/7 1/2	54,8	58,0	56,1	56,1
Juli " "	212,—	92,2	23,10/-	136,25	89,5	24,—	59,9	14,52 ⁵	47,4	137,65	55,0	15,5/4	113,—	58,1	63,15	122,7	140/-	55,2	60,2	56,3	56,3
Aug. " "	212,40	92,4	23,10/-	135,—	88,4	25,—	62,4	13,95	45,6	126,66	50,6	14,-/6	115,—	59,1	63,05	122,5	139/7	53,7	59,2	55,3	55,3
Sept. " "	211,08	91,8	23,10/-	135,—	88,4	25,—	62,4	13,15	42,9	120,84	48,3	13,9/1	115,25	59,2	63,05	122,5	140/4	52,4	57,9	55,3	55,3
Oct. " "	210,65	91,6	23,10/-	135,—	88,4	23,—	57,4	13,50	44,1	121,70	48,7	13,11/7	116,75	59,9	63,—	122,4	140/6 1/2	50,4	56,1	51,2	51,2
Nov. " "	209,46	91,1	23,5/-	132,50	86,8	18,—	44,9	12,50	40,8	109,57	43,8	12,3/3	110,50	56,7	63,10	122,6	140/1 1/2	47,7	53,2	46,7	46,7
Dec. " "	206,69	89,9	23,—	1																	

STATISTIEKEN.
WISSELKOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
22 Mrt. 1938	1.80 1/16	8.97 1/2	72.56	5.48 1/2	30.43 1/2	100 1/16
23 " 1938	1.80 1/16	8.97 1/2	72.50	5.51	30.42	100 1/16
24 " 1938	1.80 1/16	8.97 1/2	72.52 1/2	5.55	30.41 1/2	100 1/16
25 " 1938	1.80 1/16	8.97 1/2	72.47 1/2	5.53 1/2	30.48	100 1/16
26 " 1938	1.81	8.97	72.50	5.48	30.47	100 1/16
28 " 1938	1.80 15/16	8.97	72.50	5.46 1/4	30.48 1/2	100 1/16
Laagste d.w.1)	1.80 1/2	8.96 1/2	72.40	5.40	30.37 1/2	99 3/8
Hoogste d.w.1)	1.81 1/4	8.98	72.60	5.55	30.52 1/2	100 1/4
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaa **)	Madrid **)
22 Mrt. 1938	41.46 1/2	6.34	—	—	—
23 " 1938	41.46 1/2	6.32 1/2	—	—	—
24 " 1938	41.46	6.32	—	—	—
25 " 1938	41.46	6.32	—	—	—
26 " 1938	41.41 1/2	6.32	—	—	—
28 " 1938	41.40	6.32	—	—	—
Laagste d.w.1)	41.37 1/2	6.30	1.40	—	—
Hoogste d.w.1)	41.52 1/2	6.36	1.45	9.57 1/2	—
Muntpariteit	48.003	7.371	1.488	13.094	48.52

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave.
In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
22 Mrt. 1938	4.96 3/8	3.06 3/4	40.13	55.37 1/2
23 " 1938	4.96 1/8	3.05	40.13	55.29
24 " 1938	4.96 1/16	3.06 1/4	40.10 1/2	55.29 1/2
25 " 1938	4.95 1/16	3.02 3/8	40.10 1/2	55.27 1/2
26 " 1938	4.95 3/8	3.02 1/2	40.09	55.29
28 " 1938	4.96 1/4	3.02	40.10	55.31
29 Mrt. 1937	—	—	—	—
Muntpariteit..	4.86	3.90 3/8	23.81 1/4	40 1/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	12 Mrt. 1938	19 Mrt. 1938	21/26 Mrt. 1938	26 Mrt. 1938
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 1/2	97 1/2
Athene	Dr. p. £	547 1/2	547 1/2	540	555
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 3/4	1/10 3/8	1/10 3/8	1/10 3/8
Budapest ...	Pen. p. £	25 1/2	25 1/2	24 1/2	25 1/2
Buenos Aires 1)	p. peso p. £	19.33	19.10	19.10	19.85
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/2	1/6 1/2	1/6 3/32	1/6 1/2
Istanbul ...	Piast. p. £	620	620	620	620
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/3	1/2 15/16	1/2 1/2	1/3 1/2
Kobe	Sh. p. yen	1/1 15/16	1/1 15/16	1/1 1/2	1/2 1/32
Lissabon ...	Escu. p. £	110 3/16	110 3/16	110	110 3/16
Mexico	\$ per £	18	18	17 1/2	18 1/2
Montevideo ..	d. per £	21 1/2	21 1/2	20 1/2	22
Montreal ...	\$ per £	4.99 3/4	4.98 1/2	4.98	4.99 3/4
Rio d. Janeiro	d. per Mil.	2 15/16	2 15/16	2 15/16	2 15/16
Shanghai ..	Sh. p. \$	1/2 1/2	1/1 1/4	1/2 1/4	1/2 1/4
Singapore ..	id. p. \$	2/4	2/4	2 3/8	2 1/4
Valparaiso 2)	\$ per £	125	125	125	125
Warschau ..	Zl. p. £	26 3/4	26 1/4	26 1/2	26 3/8

1) Offic. not. 15 laten; gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 1936 16.12. 2) 90 dg. Vanaf 13 Dec. 1937 laatste „export” notering.

ZILVERPRIJS

Data	Londen 1)	N.York 2)
22 Mrt. 1938..	20 1/16	44 3/4
23 " 1938..	20 3/16	44 3/4
24 " 1938..	20 3/8	44 3/4
25 " 1938..	20 3/8	44 3/4
26 " 1938..	20 3/8	—
28 " 1938..	19 3/8	44 3/4
29 Mrt. 1937..	—	—
27 Juli 1914..	24 15/16	59

GOUDPRIJS 3)

Data	Londen
22 Mrt. 1938....	140/2
23 " 1938....	140/1 1/2
24 " 1938....	140/1 1/2
25 " 1938....	140/2
26 " 1938....	140/3 1/2
28 " 1938....	140/3
29 Mrt. 1937....	—
27 Juli 1914....	84/10 3/4

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 28 Maart 1938.

Activa.		
Binnel. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f Bijbnk. " Ag. sch. "	8.647.314,02 140.981,50 361.505,26
Papier o. h. Buitenl. in disconto		5.235.000,—
Af: Verkocht maar voor de bk nog niet afgel.		—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f Bijbnk. " Ag. sch. "	270.267.718,40 2.756.090,94 24.936.735,77
Op Effecten		f 296.839.532,14
Op Goederen en Spec.		1.121.012,97
Voorschotten a. h. Rijk		113.607.485,—
Munt, Goud		1.352.179.904,—
Muntmat., Goud		f 1.465.787.389,—
Munt, Zilver, enz.		14.693.820,82
Muntmat., Zilver		—
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfond		42.072.398,21
Gebouwen en Meub. der Bank		4.600.000,—
Diverse rekeningen		7.772.112,17
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)		10.193.915,19
		f 1.857.464.981,28
Passiva:		
Kapitaal		f 20.000.000,—
Reservefond		4.338.707,82
Bijzondere reserve		6.600.000,—
Pensioenfond		11.153.803,59
Bankbiljetten in omloop		899.659.480,—
Bankassigatiën in omloop		66.363,25
Rek.-Cour. saldo's: { Het Rijk	f	85.903.479,19
{ Anderen	"	824.355.448,60
Diverse rekeningen		910.258.927,79
		5.387.698,83
		f 1.857.464.981,28
Beschikbaar metaalsaldo		f 756.865.784,80
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is		1.892.164.460,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht		—
1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)		f 65.883.125,—
2) Waarvan in het buitenland		77.843.183,60

Data	Goud Munt	Goud Muntmat.	Circulatie	Andere opeisch. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
28 Mrt. '38	113607	1.352.180	899.659	910.325	756.866	82
21 " '38	113607	1.352.194	888.422	922.797	756.387	82
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen 1)
28 Mrt. 1938	9.150	—	297.961	5.235	7.772
21 " 1938	9.023	—	298.758	5.235	8.488
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

OPEN MARKT.

	1938				1937	1936	1914
	26 Mrt.	21/26 Mrt.	14/19 Mrt.	7/12 Mrt.	22/27 Mrt.	23/28 Mrt.	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc. Prolong.	1/4	1/4	1/4	1/4	1/4	7/8-11/4	31/8-3/16
Londen Daggeld. Partic. disc.	1/2-1 17/32	1/2-1 17/32	1/2-1 17/32	1/2-1 17/32	1/2-1 17/32-9/16	1/2-1 17/32-9/16	1 3/4-2 4 1/4-3/4
Berlijn Daggeld. Maandgeld Part. disc. Warenw...	2 3/4-3 2 3/4-3 2 3/4	2 1/2-3 2 1/4-3 2 1/4	2 3/4-3 2 3/4-3 2 3/4	2 3/4-3 2 3/4-3 2 3/4	3-3 5/8 2 3/4-3 3	2 1/2-3 1/4 3	— 3 1/4 2 1/8-1/2
New York Daggeld 1) Partic. disc.	1	1	1	1	1	9/4	19/4-2 1/2

1) Koers van 25 Maart en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.